

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 9

XII aastakäik

1936

Tellimise hind postiga:

aastas 100 senti
6 kuu peale 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4.
Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4 -6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Pagarite öötöökeeld ja rahva tervishold.

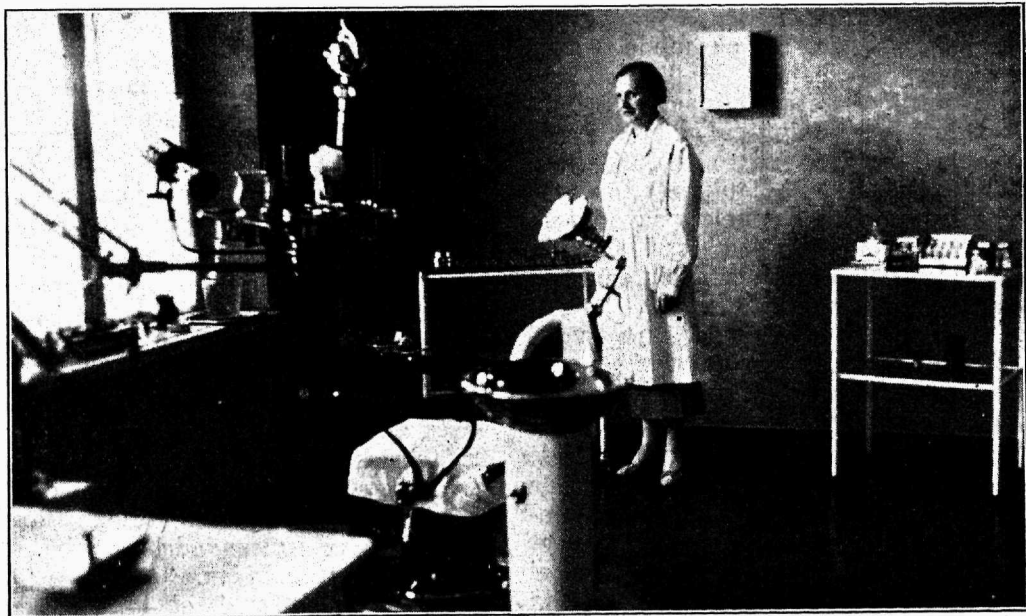
L. Johanson.

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

Töökaitse seaduste otstarve on kaits-
ta töölise tervist rikete eest. Otstar-
bekohased töökaitse seadused on rah-
va tervise kaitse vahendeiks. Just
tervishoidlikel ja ka kõlbelistel kaalu-
lustel võeti 1925. a. rahvusvahelisel töö-
konverentsil vastu pagarite öö-
töö keelu konventsioon, mis

1929. a. ka Eestis vastava seadusega
maksma pandi. Selle seaduse järgi
võib praegu pagaritööstuses töö alata:
eeltööd kell 3 h. ja kõik tööd kell 5
homm. On mindud juba isegi kauge-
male kui see on tarviline.

Enne öötöökeelu seaduse maksma-
panemist ei saanud pagaritöölised öö-

Pärnu Ühishaigekassa hambaarstimise kabinett ühes juhataja dr. Ella Binmann'iga.

rahu, päeval aga ei saa inimene end tarviliselt välja puhata. Töölistel puudus kodune elu. Selle tagajärjel nad muutusid tuimadeks ja andusid joomisele. Alkoholism tegi oma kohutavat laastamistööd pagaritööliste keskel, koos ebatervete eluviisidega hävitades töölise tervise.

Pagaritöö toimus öösel, ilma tervishoidliku kontrollita ja töökaitse järelevalveta. Produkte valmistati eba hügieeniliselt, räpaselt ja mustalt.

Pagarite öötöö keelu tagajärjel paranes ka saaduste kvaliteet. Töökojad muutusid puhtamaks, valmistamisviisi hügieenilistele nõuetele vastavamaks.

Pagarite öötöö keelu teostamisel ei ole tähtis mitte ainult töösturite ja tööliste arusaamine, vaid ka järelevalve ja karistus.

Pagarite töötöad kujutavad enesest sageli keldreid ja muid punkreid, neid on kerge asutada ja neid ongi rohkesti tekkinud. Tekib võistlus, mis muutub ebaterveks.

Pagarite töötubade kohta, eriti pealinnas, tuleks püstitada vastavad tehnilised ja tervishoidlikud nõuded. Ei ole pealinnas ja ka teistes linnades sugugi tarviline, et igas vürtsipoes ja muus urkas saia- ja leiba valmistataks. XX sajandi 4-ndal aastakümnel võib juba ka nõudmisi püstitada igapäevase leiva valmistusele. Ei ole meile sugugi ükskõik, mida sööme. Meil on õigus saada tarvilise toiteväärtusega ja puhtalt valmistatud leiba ja saia. Selleks peavadki vastama pagaritöötöad tehnilistele ja tervishoidlikele nõudeile. Väikeste urgaste asemele peavad tekima suuremad käitised, kus võimalik on kõiki tehnikat ja tervishoiu nõudeid täita ja järelevalvet teostada. Pagarite väikeettevõtted peavad kaduma — rahva tervishoiu huvides. Siis on võimalik ka maksivate seaduste rikkumisi ära hoida.

Pagarite öötöö keelu rikkumise eest oli seaduses ette nähtud karistus, seda tuli suurendada, kuid siis jälle vähendada. Praegu on karistus nii väike, et selle kandmine suuremat raskust ei tee. Järelevalvet teostavad politsei ja tööinspektsioon. Ei suudeta küllaldaselt seaduse rikkumisi avastada.

Väikelinnades ei ole seaduse rikkumine nii suur kui pealinnas. Siin suuremad ja soliidsemad käitised ei riku seadust ja suudavad oma saaduste tarvitajaid küllaldaselt rahuldada. Rikutakse seadust peamiselt pisikäitiste urgastes, alevites ja kõrvalistes kohtades, kus pagarisaaduste kvaliteet on juba niikuinii madalam kui südalinna soliidsetes ärides.

Seaduse rikkumises on süüdi ka osa töölisi endid, kes oma suures arusaamatuses teevad öötööd. Need on peamiselt väikese silmaringiga, sageli poolpätistunud inimesed, kes igasuguse olukorraga lepivad, alkoholiga endid uimastavad ega pööra tähelepanu sellele, et nad seadust rikkudes enestele ja teistele töölisele kahju teevad.

Kasutades seaduse rikkumist on rikkujad alanud võitlust öötöökeelu seaduse vastu: delegatsioonid käivad ametiasutusi mööda, ajalehtedesse juhitakse kirjutusi „eluvõõrastest seadustest“ jne.

Kui vaadelda neid kirjutusi ja põhjendusi, mis pagarite öötöö keelu vastu ette tuuakse, siis pole need kaugeltki küllaldaselt selle seaduse muutmiseks ega kaotamiseks. Õigupoolest — põhjendusi ei toodagi.

Praegune seadus ei võimaldavat tarvilisi eeltöid, kuigi nendega alatakse kell 3 h. Pagaritöötundjad aga kinnitavad, et sääraseid eeltöid ei olegi, millega tuleks kell 3 ja varem alata. Tahetakse lihtsalt töid öösel toimetada.

Tallinnas olevat öötöökeelu tagajärjel mõnikümme pagariettevõtet sulgetud. Kahtlemata on sulgemine sündinud sootu teistel põhjustel. Meie arvates peaks pealinnas kuuluma veel rohkem pagariettevõtteid sulgemisele, selle läbi koonduks töö parematesse käitistesse ja tarvitaja saaks paremat kaupa.

Isegi juletakse pagarite öötöö keelu vastu tuua väiteid: seaduse järelevalve teostajad tulevad öösiti tööstusse, võtavad ettevõtja ülekuulamisele!

Just pagaritööstuses tuleks järelevalvet veelgi suurendada — juba rahva tervishoiu huvides.

Üks kirjutab isegi, et — öötöökeelu tagajärjel olevat tarvitajad hakanud kodus saia valmistama. Ka see ei ole

õige. Saia ja küpsiseid valmistati ka varem kodus, viimasel ajal on aga määrgata isegi koduse valmistamise vähenemist, sest on tung sinna poole, et perenaise kodune töö üldse väheneks ja tal rohkem vaba aega muiks ülesandeks üle jääks. Ka on perekonnaemasid praegu enam palgatöös kui varematal aegadel ja ka see piirab kodust valmistamist. Ja lõpuks — miks ei võiks siis koduski valmistada saia, miks peaks selle valmistamise eest saama va-

mida pagariettevõttelepidajaist see osa, kes seadust rikub, praegu teeb! Kasutatakse ka ajakirjandust, kes oma majanduslikes huvides sellele kihutus-tööle oma veerud avab, ilma et ta asja üle sisult otsustaks.

Pagarite öötöö keeldu on peetud siiski nii tähtsaks, et seda kaaluti rahvusvahelises ulatuses. Rahvasteliidu töökongressidel, kus küsimus otsustati, oli osavõtjast $\frac{1}{3}$ valitsuste, $\frac{1}{3}$ töös-turite ja $\frac{1}{3}$ tööliste esindajaid kõigist

*Pärnu Ühishaigekassa juhatus
1936. a.*

Istuvad vasakult: abiesimees Peeter Sneegs, esimees Harald Reinmann, sekretär Herbert Karu.

Seisavad pahemalt: ametita liige Hein Kalda, laekur Nikolai Andresson.

hekasu mõni pagariettevõttepidaja, kes mingisuguse nõunikuna tegutseb ja ametiasutuste ukse kulutab? Ega saiu küpsetata selleks, et pagariteenistust saaks, vaid sellepärast, et — saia on toiduks tarvis.

Üks leht kirjutab: „Ainsa vihatud alana seisab pagaritöö valju järelevalve all. Pagareist on saanud inimesed, kellele vaadatakse kui teisejärgu kodanikule...“

„Lööme kaasa mingis tuhinas, kuid selle juures jätame kõrvale enda esmajärgulised tarbed.“

Tõesti, ei ole piiri sel kihutustööl,

tähtsamaist riikidest. Usume, et nad siiski tegeliku elu vajadusi, ka pagaritöö alal, palju paremini tundsid kui need, kes praegu Eestis pagarite öötöö keeldu vastu võitlemise esirinnas sammuvad.

Sotsiaalsetel, majanduslikel ja eriti tervishoidlikel kaalutlusil ei tohi pagarite öötöö keeldu kaotada, küll aga tuleb järelevalvet kõvendada ja karistusi suurendada.

Inimesi, kes seaduse rikkumisega ja rahva tervise hädaohtu saatmisega tahavad endid rikastada, tuleb sellest halvast kombest ära võõrutada.

Isiklik tervishoid.

Prof. A. N. Sõsin.

Väga paljudel haigusjuhtumitel (õnnetusjuhtumid, traumatism, mürgitused, külmetamise ja tuuletõmbe läbi haigestumised, kõhuhaigused, nahahaigused jne.) on süüdi inimesed ise — meie tähelepanematus ja hoolima-

tus keha tervishoiu küsimuste vastu, meie sanitaarne ebakultuurilisus, tervishoidlike nõuete täitmata jätmine ja kahjulikud harjumused.

Küsimused, mis käsitlevad üksiku indiviiduumi ja teda ümbritsevate tin-

gimuste tervishoidu, kuuluvad isikliku tervishoiu alla.

Isikliku tervishoiu tähtsus ei piirdu mitte ainult üksiku isikuga. Sageli isikliku tervishoiu tingimuste täitmata jätmisel nakatatakse oma perekonnaliikmeid, töökaaslasi, teisi inimesi. Nakkushaigused ei leviks taudina, kui esimeste haigestujate juures ja nende ümbruses täidetaks tervishoiu nõudeid.

Süüfilist, tuberkuloosi, trachomi, tüüfust, sarlakeid, difteeriat ja paljusid teisi haigusi levitatakse kõige enam hoolimatuse ja ebakultuurilisuse läbi.

Tuleb harjuda tervishoiu nõudeid täitma juba lapseeas peale.

Isikliku elu sanitaarmiinimum käsitab: 1) keha puhtust, 2) riiete, jalanõude ja magamisaseme puhtust, 3) õhu puhtust korteris, 4) haigustest hoidumist.

Tervishoidliku miinimumi nõuded töөлisperekondadele on:

1. Keha puhtus.

a) Käte, näo, kaela ja kõrvade pesemine hommikul ja õhtul enne magamist; pesta tuleb seebiga, käsi seebi ja harjaga;

b) hammaste pesemine vähimalt kord päevas oma hambaharjaga; pärast sööki suud loputada ja hambaid pesta;

c) käte pesemine enne söömist, pärast klosetis käimist ja pärast tööd ja igasugust määrdumist;

d) hommikusel pesemisel keha hõõrumine märja käterätiga;

e) jalgade pesemine seebiga enne magamist;

f) juuste sugemine iga päev;

g) keha seebiga pesemine vähimalt kord iga 5—10 päeva kestes, võimalikult vannis või saunas; kus on suplusvõimalused, seal tuleb neid kasutada iga päev;

h) juuste, habeme ja vurrude lõikamine;

i) sõrme- ja varbaküünte lühikeseks lõikamine ja küünte aluste puhtana hoidmine;

k) magama heita ja üles tõusta iga päev ühel ja samal kindlal ajal, magada võimalikult värskes õhus;

e) süüa iga päev ühel ja samal kindlal ajal.

2. Riiete, jalanõude ja magamisaseme puhtus.

a) **Jalanõud:** a) puhastada jalanõud porist ja tolmust iga päev; puhastada neid harjaga või räbalaga ja määrda määrdega; enne elukorterisse minekut saapad tolmust ja porist puhastada;

b) 5—6 päeva kestes 2—3 korda vahetada sukki, sokke või jalgrätte;

c) ei tohi kanda kitsaid ja jalgu vaevavaid saapaid ja kingi, samuti ka mitte kõrgete kontsadega;

d) jalanõusid, mida ei kanta, mitte hoida eluruumis.

b) **Pealisriided:** a) pealisriided (palitu) jätta eestuppa, kui see puudub, riputada nad elutuppa teistest riidest eraldi;

b) puhastada harjaga ja kloppida pealisriideid vabas õhus vähimalt üks kord 5—6 päeva kestes ja igakord, kui nad tolmutega ja mustaks saavad;

c) koju tulles võtta ära tööriided ja neid kloppida vabas õhus; nad riputada teistest riidest eraldi;

d) riideid puhastada ja kloppida vabas õhus kord iga 5—6 päeva kestes;

e) riided hoida kapis; need riided, mida ei tarvitata, hoida eraldi;

f) pestavaid riideid pesta ja triikida selle järele, kui nad mustaks said.

c) **Pesu:** a) ihupesu ja lina vahetada kord 5—6 päeva jooksul; ninarätte vahetada sama aja kestes 2 korda;

b) magamisel mitte kasutada päevast ihupesu, vaid magamispesu;

c) päevapesu riputada ööseks tuulduma;

d) mitte hoida musta pesu toas; kui muu ruum puudub, siis must pesu mähkida korralikult paberisse kuni pesemiseni;

e) mitte kanda köidikuid, sidemeid, paelu ja rihmu, mis raskendavad liikumist, hingamist ja vereringvoolu;

f) soovitatav on magada ihualasti;

g) hoida puhas pesu kapis, kummutis või kastis teistest asjadest eraldi.

d) **Voodi ja voodipesu:** a) madratsit või voodikotti, patju ja tekki tuuldada vabas õhus, puhastada tolmust. Mitte lasta loomadel tekkida; loomad hävitada;

b) ühtlasi puhastada voodi tolmust, voodi pragudest, kui need on olemas,

hävitada loomad, nende ärahoidmiseks tarvitada vastavaid vahendeid;

c) voodialune tolmust puhas hoida, seal saapaid ja muid asju mitte hoida;

d) voodipesu vahetada vähimalt kord nädalas;

e) voodiriided tolmust puhtad hoida, neid iga päev tuulutades; voodi hoida päevatekiga kaetult;

f) saabastega ja riideis voodi mitte heita;

g) voodit istumiseks mitte kasutada.

e. **Peakate:** a) peakatet puhastada;

h) magamistoas loomi (koeri, kasse jne.) öösel mitte hoida, võimalikult toas loomi, ka linde, üldse mitte hoida;

i) põrandale mitte sülitada;

k) magamisruumis mitte suitsetada.

4. Haigustest hoidumine.

a) Võimalikult enam värskes õhus viibida;

b) magada vähimalt 7—8 tundi ööpäeva kohta;

c) mitte suitsetada ruumides, kus on rahvast, eriti mitte seal, kus on lapsi;

Pärnu Ühishaigekassa kantseleiruum ühes ametnikega 1936. aastal.

Istub paremalt esimene: endine asjaajaja, praegune raamatupidaja pr. Katariina Tamm.

Istub paremalt teine: vanem ametnik prl. Natalie Palm.

b) peakatte vooder vahetada, kui see on mustaks saanud;

c) pestavaid peakatteid pesta selle järele, kui nad on mustaks saanud.

3. Korterit puhtus.

a) Hoiduda eluruumidesse riietega, üliriietega ja saabastega mustuse ja tolmu kandmisest;

b) iga päev puhastada elukorterit, põrandat pühkides märja lapiga; mitte tolmutada kuiva harjaga;

c) vähimalt kord 5—7 päeva kestes pesta põrandaid;

d) iga päev pühkida mööblilt jne. tolm märja lapiga;

e) perioodiliselt, mitte vähem kui kord kuus, puhastada seintelt, laelt, kapipealseilt, kardinailt jne. tolm;

f) mitte koguda tuppa prügi, jäti-seid, ülearuseid asju jne.;

g) tuulutada eluruume 2 korda päevas, puhastamise ajal ja enne magama-heitmist;

d) alkoholseid jooke mitte tarvitada, ei perioodiliselt ega ka mitte harva;

e) keha karastada füüsiliste harjutustega.

f) haigestumise korral pöörduda viivitamatult arsti poole.

*

Ülaltoodule, prof. N. Sõsini tervishoiu õpperaamatus toodud nõudeile, olgu lisatud:

Inimese nahal on mitmesugused ülesanded: ta kaitseb sisekude ja verd infektsioonide eest, takistab kuivamist, reguleerib keha temperatuuri, hoiab kiire külmenemise eest, võtab osa hingamisest, eristab higiga ainetevahetuseprodukte, kaitseb vigastuste eest, tegutseb meelegaorganina (kompamis-meel, temperatuurimeel ja valumeel).

Et neid ülesandeid täita, selleks peab nahk olema puhas, elastiline ja terve. Ebapuhas nahk ei saa oma ülesandeid

täita: tekivad mahahaigused, paised jne., kannatab kogu organism.

Naha puhtusel on esimese järgu tähtsus.

Tervishoidlikult on ka sellel esimese järgu tähtsus, mida ja kuidas me sööme. Söögiained olgu rikkumata ja puhtad, söömine ise toimugu puhtalt ja korralikult, see on — söök tuleb hästi läbi närida. Iialgi ei tohi söömisega kiirustada: tuleb meeles pidada, et söömine on inimese elus tarviline toiming. Söömiseks on tarvilised terved hambad. Haigete hammaste tagajärjeks on mitmesugused tervise rikked. Seepärast on väga põhjendatud, kui haigekassad pööravad suurt tähelepanu ka tööliste hammaste ravile. Kuid

hambahaigusi saab ära hoida puhtusega — suu ja hammaste puhastamisega.

Tööliste korteri küsimus on osa ehituspoliitikast. Tööliste elukorterid suurelt jaolt ei vasta tervishoiu nõudeile. Siin on tarvis plaanikindlat tööd enne kui nii kaugele jõutakse, et ka tööliste perekonnad võiksid elada enam-vähem tervetes korterites.

Tööliste kodune elu on peamiselt sellest, missugune, kui raske ja kuidas tasutav on see töö, mida tehakse. Kuid siiski: tervise säilitamisel on ka väga palju sellest, kuidas elatakse ja kuidas täidetakse isikliku tervishoiu minimaalseid nõudeid.

Tööliste palgaolude parandamise püüdeid.

J. Mihkelson.

Kaevandus- ja õlitöölise palganõudmisi.

Neli nädalat kestis kaevandus- ja õlitöölise streik, mis oma ulatuselt ja tähtsusest on suurimaid töövõitlusi, mis käesoleval aastal üldse Eestis on olnud. Kõik kaevandused ja õlivabrikud alustasid ühel ajal kollektiivlepingu sõlmimise ja palgatõstmise nõude kuni 25% ulatuses. Kaevandustöölise ametiühing tegi tööandjaile ettepaneku alustada rahulikke läbirääkimisi poolte vahel ja kokkuleppe saavutamise korral fikseerida tulemused kollektiivlepinguna. Tööandjad ütlesid läbirääkimistest ametiühingu esindajatega ära. Veel enam — nad ei tunnustanud ametiühingut kui tööliste esindajat üldse. Kohale sõitnud tööinspektori lepituskatse nurjus. Kogu töötüli anti sotsiaalministri poolt töötülide lahendamise komisjoni, kes sõitis kohale kokkulepet saavutama, kuid jällegi tööandjate kangekaelsuse tõttu ebaõnnestus seegi katse. Komisjon enne sundotsuse ettepaneku tegemisele asumist otsustas korraldada ekspertiisi käitise majandusliku kandevoime kohta. Ekspertideks määrati Tartu ülikooli majand.-teadusk. dotsent mag. Poom ja majandusministeeriumi mäenduse dipl. ins. Veltveebel. Komisjoni ekspertide töö tulemusi on seni hoitud millegi pärast salajas, vaata-

mata sellele, et töölised on korduvalt nõudnud ekspertiisi tulemuste avaldamist. Töölisi ei huvita käitise n.-n. saladused, vaid ainult see, kui palju käitis on suuteline tõstma palku. Töölised on isegi olnud valmis alati arvestama ekspertide seisukohti ja oma nõudmisi kooskõlastama ekspertiisi tulemustega. Näiteks Balti Puuvilla-vabriku töötüli puhul töölised nõustusid sama palgatõusuga, mida ekspertid pidasid võimalikuks. Kahjuks pole aga ekspertide arvamisi tänapäevani tehtud teatavaks. Kuuldub siiski kindlaist allikaist, et ekspertid pidasid võimalikuks palju kõrgema palgakõrgenduse kui komisjon määras.

Käesoleval juhul anti ekspertidele suure tööstusharu ekspertiisi korraldamiseks kõigest 6 päeva aega, kuna ekspertide arvates oleks selle raske ülesande veidigi põhjalikuks ja korralikuks täitmiseks olnud vaja vähimalt kuu. Sellest hoolimata töötasid ekspertid äärmise intensiivsusega ja kandsid oma seisukohad komisjonile ette. Missugused need olid, pole jällegi avalikusele tehtud teatavaks, kuid kuuldub, et ekspertide arvamine palgatõstmise ulatuse kohta palju ei erine tööliste nõudmisest, eriti kui arvestada seda, et töölised lõpliku kokkuleppe saavutamiseks olid valmis tööandjate põhjenda-

tud väiteid kaaluma ja tarbekorral oma nõudmiste mõningaid punkte revideerima. Sellased seisukohad tehti teatavaks kaevandustöölise ühingu poolt tööandjaile.

Käesolevas töötulis saavutati vabahtlik kokkulepe **Küttejõu** tööliste ja tööandja vahel, kusjuures palgad pidid tõusma umbes niisama palju kui komisjoni otsuse järgi teistes käitistes. **Eestimaa Õlikonsortsiumi kaevandustes ja õlivabrikus** jäi töötuli üldse arutamata, sest tööandja, seaduse vastaselt, ei teatanud üldse tööliste palganõudmisest tööinspektorile ja sellega ei alustatud selles käitises üldse töötuli nii nagu see töötulide lahendamise seaduses on ette nähtud. Praegu on meie teada tööandja alles karistamata seeguse seaduse rikkumise eest.

Komisjon inglaste päralt oleva **New Consolidated Gold Fields Limited** õlivabriku töötuli üldse ei arutanud andmete puudusel ja vormilisel põhjendusel, et selle käitise tööliskoogu on keeldunud esinemast tööliste esindajana ja annud esinduse ametiühingu poolt määratud esindajaile. Ametiühingu esindajaid aga komisjon pole seni tunnistanud täisvolilisteks tööliste esindajateks. Tööliste esindajad komisjonis on alati protesteerinud sellase seaduse tõlgitsemise vastu ja on jäänud iga kord eriarvamisele. Komisjon Gold Fieldsi kohta otsust ei teinud.

Komisjon asus tegema otsust ainult **Kiviöli ja riikliku põlevkivitööstuse** kohta. Komisjoni töö aga oli üldse selles töötulis aeglane. Raisati palju aega kohalikeks läbirääkimisteks, kuna tegelikult ei olnudki mingisuguseid pikki läbirääkimisi kohal ja oli ette nähtud, et kokkulepet ei saavutata. Lõpuks kujunes asi lihtsalt skandaaliks — komisjon jäi oma otsuse tegemisega hiljaks. Neli nädalat sai täis, kuna komisjon alles järgmise päeva pärastlõunaks jõudis otsustada, et palku tuleb tõsta kuni 8%. Kuna töölised ootasid kuni 12. augustini komisjoni esimehe kirjalikku teadet ja seda ei saanud (otsus tehti alles järgmisel päeval), siis alustasid A.-s. „Kiviöli“ töölised järgmisel päeval streiki. Selleks oli neil seaduse järgi täieline õigus. Päev pärast Kiviöli streigi algust, s. o.

Pr. Katariina Tamm.

Pärnu Ühishaigek. asjaajaja 1920.—1929. a.

14. augustil, alustasid ka Gold Fieldsi töölised streiki oma nõuete läbisurumiseks.

Tööandjad ja samal ajal ka sotsiaalministeerium nõudsid, et streik lõpetataks ja töötuli antaks teiskordselt komisjoni uues koosseisus arutusele.

Kiviöli tariifidega on juhtunud isegi seesugune kurioosum, et tõusu asemel mõni akord jääb peaaegu endiseks ja paaris hohas tuleks isegi töötasu alandada.

Tallinna sadamatöölise palgaküsimus.

Tallinna sadamatöölise palgad on võrreldes raske ja hooaja-iseloomulise tööga äärmiselt madalad. Elukallidus on esmajärgulisilt tarbeaineilt tunduvalt tõusnud. Sadamas võivad töötada ainult need töölised, kes sellekohase määruse järgi on registreeritud sadamakapteni juures. Registreeritud sadamatöölise arv ulatub ligi kahe tuhandeni, aga tegelikult leiab parimal juhtumil sadamas tööd 600—700 meest. Sellest nähtub, et sadamatöölised saavad kuus ainult väga piiratud arvu päevi tööd. Kuna sadamatööde hinnad on suures osas praegu korraldamata ega vasta elumaksumusele, arvestades selle

tõusu, siis peeti ülesadamaline koosolek, millest võtsid osa kõigi tööandjate töölised. Sadamas on 13 iseseisvat tähtsamat tööandjat. Peale otseste laevatööde kuuluvad palganõudmise alla ka laduplatside ja sadama- ja börsiartelli käes olevad ladude j. t. tööd.

Tööliste üldkoosolek seadis üles järgmised nõuded: seni maksvusel olevaid töötasusid tõstetagu 20%, töölistele võimaldatagu kontroll tehtud töö hulga üle, eriti tükitöödel, ja stevidoorid tulgu ses mõttes töölistele vastu, et nad nõustuksid looma vabatahtliku haigekassa, kuhu nad maksaksid 4% ja töölised 2% palgast. Sadamatöölised on juba pikemat aega nõudnud endile haigekassat, kuid seni pole see annud tulemusi. Vastavad ametiasutused, kellele poole ses asjas on korduvalt märgukirjaga pöördutud, on tunnistanud sadamatöölise haiguste vastu kindlustamise tarviliseks, aga seda küsimust on seotud alati kogu haiguskindlustuse seaduse ümberkorraldamisega ja nii see on viibinudki tänapäevani. Nüüd on sadamatöölised sidunud haiguskindlustuse palganõudmisega.

Tööinspektor ei saavutanud tavalises esimeses lepitusprotseduuris kokkulepet ja „asi“ määrati töötülide lahendamise komisjoni. Komisjoni koosolekuks olid tööandjad juba muutnud oma paindumatuid seisukohti ja nõustusid tõstma palku 8—12%. Stevidooridel oli veel teine ettepanek tagavaras, et sadamas kaotataks üldse tükitöö süsteem ja mindaks üle tunnitööle. Kui see leiaks tööliste poolt vastuvõtmist, maksaksid nad 55 senti tunnis. Kuna töölised tahtsid omavahel selgitada veel tunnitöö küsimust, katkestati lepitusprotseduur. Täiendavalt kuulduv, et tunnitööle üleminekust, vähimalt praegu, ei tule midagi välja, sest siis tuleks kogu sadamatööde tasude süsteem uuesti ümberarvestamisele ja see võtaks aega; teiseks tuleks tunduvalt tõsta tunnitasude tabelit, igatahes tunduvalt kõrgemaks kui 55 senti, ja üksikuil äärmiselt raskeil ja mustadel töödel vähimalt 1 kroonini. Sellega aga ei nõustuks jälle stevidoorid ja nii ei tule tunnitasudele üleminekust midagi välja. Kuna poolte seisukohad erinevad tunduvalt üksteisest ja praegust

tööde nimekirja tuleb täiendada oluliselt nii laeva laadimis- kui ka lossimis-, platsi- ja laotöödel, siis näib, et kokkulepet ei saavutata ja komisjon asub tegema sandotsust.

Türi paberivabrikus tõusid palgad.

Türi paberivabriku tööliskond, kes organiseerus juba mõnd aega järjekindlalt Türi Tööliste ühingu ümber, esines 10-protsendilise palgakõrgenduse nõudmisega. Omavahelistel läbirääkimistel saavutati kokkulepe, mille järele töölise palgad tõusid 8%.

Tartu nahatöölise palganõudmine.

Tartu nahatöölised Kalevi ja Usvanski nahavabrikus alustasid palganõudmise. Kalevi töölised leppisid kokku läbirääkimistel, kuna Usvanski vabriku töölised ei saavutanud kokkulepet ja töötüli määrati komisjoni. Komisjonis tuli küsimus lepituskorras arutusele 3. septembril.

Kave naistöölised palgaliikumises.

Eesti toidu- ja maitseainetetööstuses on naistöölise olukord palkade ja käitumise suhtes olnud alati halb. Kave šokolaadivabriku tööliskond koosneb peamiselt naistest. Juba paar aastat tagasi on tehtud katseid selles tehases valida töölisnõukogu, kuid ikkagi on vabriku valitsusel õnnestunud kaudsete abinõudega takistada vanemate valimist. Agaramad töölised, kes julgesid astuda enda või teiste eest välja, on vallandatud. Kuna viimaseil aastail on ametiühingute vajadusest arusaamine tõusnud kõikjal, siis Kavegi tööliskond on veendunud, et üksikult enda eest väljaastumine praeguses olukorras jääb tulemusteta. Viimasel ajal on Kave töölised organiseerunud Eesti Toidu- ja Maitseainete Ametiühingusse. Ametiühingu korraldusel peeti üldkoosolek, kus otsustati nõuda päevapalga alammääraks 2 krooni tükitöölisele ja meestöölisele-päevatöölisele samuti 2 krooni ja naispäevatöölisele 170 senti. Tööinspektori vahetalitusel ei õnnestunud lepitusmenetlus, sest tööandja pakkus kõigest 10 senti päevas palgakõrgendust neile, kes on töötanud ühe aasta, ja 20 senti neile, kes on töötanud enam kui ühe aasta. Sa-

muti koostatavat uued tükitöö hinna- kirjad, mille järgi tööliste teenistus tõusvat 145 sendini päevas. Töölised ei saanud sellase väikese vastutulekuga nõustuda ja töötülid komisjonil tuleb arutada seda küsimust lähemas tulevikus. Peale palgatõstmise nõudsid töölised meister Spinki korralekutsumist, kelle käitumine töölistega jätab soovida. Selles asjas lubati tulla vastu. Samuti nõuti kahe agarama naistöölise

tagasivõtmist tööle. Vabriku valitsus nõustus ainult üht naistöolist tagasi võtma, kuna teise suhtes ei võetud lõplikku seisukohta.

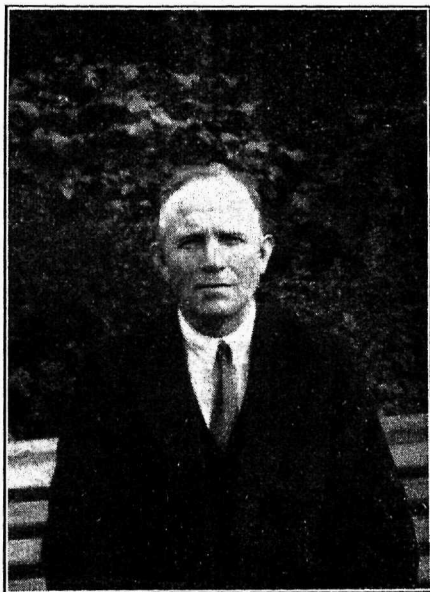
Peale Kave vabriku on asunud kuuldavasti ka teiste samalaadiliste käitiste töölised aktiivselt organiseerumisele ja annavad ametiühingule volituse endi eest esinemiseks palganõudmisel, nagu see töötulide lahendamise seaduses on ette nähtud.

Poola tööliste sissetoomisest.

J. Mikhelson.

Eesti kaevanduste ja õlivabrikute omanikud on ühenduses kaevandustööliste palgavõitlusega leintanud uue probleemi Eestis, nimelt „tööliste impordi“. Seni murdsid kõik meie valitsused pead selle üle, kuidas lahendada tööpuuduse küsimust. Tööpuuduse ulatuse üle pole meil olnud ega ole ka praegu mingit põhjalikku ülevaadet sel lihtsal põhjusel, et töötuid töölisi ei saa kindlaks teha nende korralduste abil, mis meil tööstuste alal maksas. Kõigepealt seal ei registreeri end kõik töötud ja teiseks pole sellasest registreerimisest suurt abi tööpuuduse puhul. Samuti on meil maksas rida takistavaid määrusi töötute registreerimise alal, mida käesoleval juhul ei käsitleta. Peapõhjuseks võõra tööjõu sissetoomiseks näib olevat tööandjate rahuldamatu profiidi-ihha. Seni on eesti kaevandustööline end rahulikult lasknud eksploateerida, kuid nüüd ametiühingute kõvenedes on ka kaevandustöölised õigustatult hakanud nõudma osa sellest soodsamast konjunktuurist, mis praegu leiab aset meie õlitööstuses. Tööliste õigustatud nõuded palkade tõstmiseks on võrdlemisi väheulatuslikud — kuni 25%. Kui arvestada seda, et kaevandustöölised teenivad keskmiselt tükitööga kuus 60—70 krooni ja peavad sellest elatama end ja oma peret, siis praeguse elukalliduse tõusu ajal ei jätka sellest teenistusest enam hädavajalisimaikski väljaminekuks. Pole siis ka ime, et peaaegu igal kaevandustöölisel on poes suured arved ette võetud ja kui tuleb palgapäev, siis läheb peaeagu terve „palutška“ ainult poe arve avansi katteks. Pealegi tuleb kaevandustöölisel oma palgast maksa karbiidivalgustuse raha ja lõhkeainete kulu. Kui need mahaarvamised on tehtud, jääb kaevandusmehe teenistus veelgi väiksemaks. Sageli tuleb aga teenistuse vähendamist ette veel sel teel, et kui võetakse vagonetidest proovi, kui palju seal leidub puhast kivi, ja satub proovitav vagonett juhtumisi olema enam paeseguga, siis jääb võetud proov maksma hulgaks ajaks, kuni järgmise proovini. Kaevandustöö on oma iseloomult Eestis raskeimaid ja tervist tapvaimaid. Üle kümne aasta ei pea ükski mees vastu. Ainult mõned üksikud on töötanud kaevanduses pidevalt 12 aastat. Kui tööolud on mujal muutunud veidi lahedamaks, pole ime, kui töölisi tuleb maa-alt ka kord värsket õhu kätte ja

otsib mujalt teenistust. Kui asi on nii, tekib paratamata küsimus, kas kaevandustööd ei jää tööliste puudusel tõesti raskustesse? Seda pole siiski karta, sest seni on kaevandustes olnud alati tööjõu ülepakkumine, ja kui nüüd ajutiselt tööjõu pakkumine väheneb, siis närvitsevad tööandjad ja kardavad, et nad on sunnitud töölisele maksma veidi enam tasu ja nendega inimlikumalt käituma. Seni vallandati töölisi alatiselt ka kõige pisema asja pärast. Töölised ei saanud majandusliku surve tõttu seada jalule oma seaduslikke õigusi-gi töölisvanemate valimiseks. Nagu kurioosumina tundub teade, et samal ajal, kui kavatseti tuua sisse 1000 poola kaevandustöolist, vallandati Viivikonna kaevandusest lokaudi või töösulu näol 150 töolist, sest sealsed töölised alustasid selleks streiki, et aktiivsed

Aleksander Reiman,

kes on rohkem kui kümme aastat olnud Pärnu Ühishaigekassa juhatause liige.

ametiühinglased võetakse tagasi, kes alustasid töölisvanemate valimise nõude. Tähendab, tööandjad hoolitsevad alatise töötute reservi eest. Balti Puuvillavabrikus ja mõnes teises käitises on tööliste vallandamine päevakorras tööpuuduse pärast. Kui pidada silmas meie hooaja iseloomuga tööstusi, nagu turba- ja saeveskite tööstust, siis on juba vabanenud ja lähemal ajal vabaneb sealt suur hulk töölisi. Ajalehed kirjutavad, et lähemal ajal vabaneb Pärnu saeveskeist kuni 700 töolist, sest kõik palkide tagavarad on suures ulatuses läbi, ja töötama jääb ainult paar saeveskit vähendatud arvu töölistega. Samuti vabaneb tööjõudu teistest hooaja iseloomuga tööharudest.

Peamiseks põhjuseks, miks töölisel on hakanud hoiduma kaevandusist eemale, on madalad palgad. Kui maksetakse selle raske töö eest vastavat palka, pole karta ka tööliste puudust.

Mis puutub tööandjate väiteisse, et poola mäetöölised oleksid paremad meie töölistest, siis see väide ei pea paika, sest poola söekaevanduste töölisel on täiesti harjumatu meie kaevanduste oludega ja peavad siin alles omandama tööoskust põlevkivikihtides töötades nagu uued töölisel. Maa all põlevkivikihtides aukude puurimine ja lõhkeaine kokkuheidlik käsitamine pole sugugi lihtne ja nõuab

suurt vilumust kaevandustöölistelt. Muidu tööline laseb õhku suure osa oma palgast ja töö tulemused on ikkagi nigelad. Maa-aluses töös tuleb sageli ette uusi kihte, mille kallale asudes isegi meie kogenud töölisel esialgu teevad vigu ja alles mõneajalise kogemise järele võivad edukalt töötada.

Poola tööliste sissetoomise küsimus äratas kogu meie avalikus elus suurt tähelepanu ja vastuseisu. Kaevandustööliste koosolekuil arutati elavalt seda küsimust ja saadeti Tallinna ühine delegatsioon seda küsimust sotsiaalministeeriumisse selgitama. Teistegi tööstus- ja kutsealade tööliste koosolekud leidsid, et poola tööliste sissetoomine on põhjendamatu ja enneaegne. Ajakirjanduses võeti selle kohta elavalt sõna ja see mõte laideti ära. Lõpuks anti ka valitsuse ringkondadest ametlikult teada nii tööliste delegatsioonile kui ka ajakirjanikele, et valitsus pole seda küsimust veel kaalunud ega otsustanud, kuna tegemist on olnud ainult A.-s. „Kiviõli“ juhatuse ettepanekuga, mis on tehtud teatavaks majandusministeeriumile ja see lانسseeritud siis ajalehtedesse.

Mainitud väiteid poolakate sissetoomise vastu arvesse võttes tahaksin loota, et see algatus jääks ainult surnult sündinud asjaks ja et sellega eituldaks enam tööliiskonda häirima.

Ülevaade Pärnu Ühishaigekassa tegevusest 1920.—1936. a.

Pärnu ühishaigekassa asutamise koosolek peeti 24. juulil 1920. a. Koosolekust võttis osa umbes 30 tööstustevõtte töolist. Sama aasta 12. sept. peeti juba korraline peakoosolek ja valiti juhatus. Kuna esimese aasta rahaline läbikäik ulatus 150.000 margani, missugusest summast suudeti jätta tagavarakapitaliks vaid 4000 marga ümber, oli karta, et äsjaloodud ettevõtte variseb kokku aineliste võimaluste puudumisel, pealegi kus suur osa tööliiskonnast suhtus sellele loiult ja umbusklikult. Kuid asja eesotsas seisjad ei kaotanud pead ega lasknud end juhtida kõrvalmõjudest — ühiselt loodud oma ettevõtte pidi saama elujõuliseks, missugused pingutused polnud ka asjata.

Kui vaadata Pärnu ühishaigekassa tegevust algaastaist alates, ei leidu selles palju suuri sisemisi vapustusi ja murranguajajärke, vaid enamus aastaist on möödunud rahulikus töömeeleolus kassa tegevuse järjekindlaks laiendamiseks ja arendamiseks. Sündmusrikkaimaid aastaid on vahest 1929, 1930 ja 1935.

1. I 1929. aastal tegi haigekassa algust oma liikmete ravimisega, mis senini oli ettevõtete korralduses. Kui- gi oli selge, et see samm nõuab suuri pingutusi kassa majanduselt, oli selle korralduse elluviimine paratamatu rõhuva enamuse kassaliikmete huvides — niivõrd puudulik oli arstiabi saamine väiketööstuses töötavil kassaliikmeil. Ravi teostamiseks anti igale kassaosalisele arstiabi-raamat, millega oli võimaldatud arstiabi saamine kassa arvel vaba arstivaliku põhimõttel. Kuid see liig vaba arstiabisoosimise kord ei jät- nud avaldamata mõju kassa majandusele. Arstiabi-raamatut ei tarvitatud nii liikmete endi kui ka arstide poolt küllaldase tagasihoidlikkusega, pealegi kus tol aastal kohutava kiirusega levi- nud gripitaudi haigestus ligi $\frac{2}{3}$ kassa- ja perekonnaliikmeist. Selle tagajärjel sulasid aastate kestes kogutud taga- varad niisama kiiresti nagu kevadine lumi päikese käes ja haigekassal tuli elada üle raskeimaid päevi uue ala esi- meste vagude ajamisel.

Lõpetades 1929. a. selgus, et ligi 3 milj. sendilisest tagavarast, mida oma-

ti ravimise algul, oli jäänud järele vaid üks kolmandik, mispärast tuli kiires korras arstiabi andmine korraldada ümber ja otsida vahendeid, mis pidurdaksid liigset kassa koormatust, ilma et ravimine selle all oluliselt kannataks. Selleks pandi maksma juhatuse ettepanekul peakoosoleku poolt 23. II 1930. aastal uus arstiabi andmise kord, mille järele kaotasid maksuvuse senised arstiabi-raamatud ja nii iga kassa- kui ka perekonnaliige pidi võtma välja arstimistähe haigekassa kantseleist arsti juure minekuks. Äkiliste haiguste puhul oli arstiabi võimaldatud liikmekaarid ettenäitamisel.

Samuti muudeti perekonnaliikmete arstiabi norme. Varemalt sai iga perekonnaliige aasta kestes kindla arvu arstimistähti, mille lõppedes perekonnaliige vajaduse korral pidi jätkama arstimist oma kulul, olgugi, et teistel perekonnaliikmetel oli veel tarvitamata arstimistähti. Uue korraldusega kaotati nimelised arstimistähed ja määrati vastav arv arstimistähti kogu perekonna tarvis, et siis vajadusel neid võiks kasutada ükskõik missugune perekonnaliige, sealjuures aga pidid perekonnaliikmed tasuma ise 10% väljakirjutatud arstimiste hinnast. Üllatavalt kainestavalt mõjus siin just see 10%. Kuna varemil aastail peaaegu alati oli perekonnaliikmete ravimiskapitalis suuri ülekulutusi, lõppis see 1930. a. isegi väikese ülejäägiga, kuigi arstimise võimalused olid tunduvalt laiendatud. Üldjoontes võiks sama märkida ka kassaliikmete ravimise kohta uute arstiabi korralduste põhimõtteil. Uus korraldus mõjus esialgselt kõigiti kainestavalt ega tulnud ette nii suuri patustamisi arstiabi ja arstimite tarvitamisel kui 1929. a.

Siit edasi 1930. a. kuni 1935. a. ei ole märkida erilisi suuri muudatusi Pärnu ühishaigekassa tegevuses. Võiks vahest nimetada Vändra ühishaigekassa liitumist 1. I 1931. a. ja Abja-Mõisaküla ühishaigekassa liitumist 1. I 1932. a. Pärnu ühishaigekassaga IV jaosk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti soovil. Haigekassade liitumise tagajärjel suurenes tunduvalt nii kassaliikmete kui ka haigekassa alla kuuluvate

tööstuste arv, samuti kasvas ka kassa varanduslik seis. Et kergendada asjaajamist nii kassaliikmeil kui ka ettevõtjail, on palgatud nii Mõisaküla kui ka Vändra rajooni esindajad, kes koha peal õiendavad hädalisi asju ja peavad silmas haigekassa huve.

Murranguaastaks Pärnu ühishaigekassa tegevuses võiks nimetada 1935. a., mis möödus peamiselt uute tähiste ja põhialuste püstitamiseega edaspidiseks edukaks tegutsemiseks. Olid ju paljud senised korraldused ja normid elanud oma ega vastanud enam üha arenevale elule ja selle nõudeile. 1934. aasta tasakaalustamisega oli haigekassal äärmisi pingitusi, missugune pinge üha teravamalt kandus üle 1935. aastale. Oli selge, et kui pole võimalusi kulude kokkutõmbamiseks, ei jatku kassal enam küllaldas reserve rahuldavaks tegutsemiseks. Olukorda igakülgselt kaaludes jõuti otsusele, et kõige otstarbekam käesoleval juhul kulude kokkuhoiu saavutamiseks on arstiabi andmise põhialuste ümberkorraldamine. Senine absoluutselt vaba arstivaliku põhimõte ei võimaldanud küllaldest ülevaadet ega kontrolli haigekassa väljaminekute üle. Et saavutada vajalist kokkuhoidu kuludes, tuli esimeses järjekorras korraldada ümber arstide võrk. Nimelt likvideeriti senine absoluutselt vaba arstivaliku võimalus ja **palgati ametisse 12 kindlapalgalist arsti kõigilt kutsealadelt**, kusjuures nende ametisse võtmisel võeti arvesse ainult neid, kel oli senini suurem poolehoid abitarvitajate hulgas.

Kuid tegevuse arenedes selgus, et sellest ümberkorraldusest üksi on vähe vajalike kokkuhoiu saavutamiseks. Kassareservid üha vähenesid, ja seda enam, mida lähemale jõudis sügisene tööde katkemise ajajärk. Sellest tingitult kutsuti kokku uus erakorraline peakoosolek 29. juuniks 1935. a., kus pandi maksma uus kord arstimite saamisel. Senini said kõik kassa- ja perekonnaliikmed vajalisi arstimeid apteegist arve peale, missugune asjaolu põhjustas sageli mitte küllaldaselt põhjendatud ravimite kasutamist, veel enam — neid kasutati sageli koguni hoopis võõraste isikute arstimiseks. Ka ei võimaldanud senine kord küllaldaselt

kontrolli arstide tegevuse kohta rohude väljakirjutamisel. Uue korraldusega saavad endise korra alusel ravimeid ainult need kassaliikmed, kes on arsti poolt töölt vabastatud ja omavad haiguslehe. Kõik teised kassaliikmed, samuti ka perekonnaliikmed, on kohustatud ostma välja rohu oma arvel apteegist, kusjuures tehtud kulud tasutakse neile haigekassast vastava arve esitamisel.

Selle korralduse maksma hakates vähenesid kulud arstimeilt üllatavalt suuresti, missugust nähtust on püütud seletada naiivse väitega — haigekassa arvel antavat veel vaid vett. Kuigi 1935. a. maksma pandud arstiabi ja arstimate saamise kord tekitas nii paljudes rahulolematust, on selle otstarbekusest siiski lõpuks suudetud saada aru ja valdav enamus kassaosalistest on uue korraldusega täiesti rahul, samuti nagu nad on veendunud selleski, et haigekassa võimaldab oma liikmeile kõigiti ajakohast ja täisväärtuslikku ravi.

Praegu töötab Pärnu ühishaigekassa kindlapalgaliste lepinguarstidena Pärnus 12 arsti. Väljaspool Pärnu linna on aga arstiabi võimaldatud endistel alustel laialdase lepinguarstide võrgu kaudu. Samuti on haigekassa ravi võimaldatud kõigis Tartu ülikooi kliinikuis, Tallinna mitmesuguseis haiglais kui ka teisis vähemais haiglais, kui need on haigele lähemal.

Haigekassa kõrvalasutustest võiks märkida **hambaarstimise kabinetti**, mis, varustatult kõigiti ajakohase sisseseadega, töötab 1930. aastast dr. Binmani juhatusel. Töö kabinetis kestab iga päev kella 14—20 kolme arsti vahetusega. Ravimiseks tarvitatakse ainult esmajärgulist materjaali. Täielist hambaarsti ilma ühegi juuremaksuta on võimaldatud oma hambaarstimise kabinetis kõigile neile, kes on olnud kolm kuud haigekassa liikmed, ja väljaspool hambaarstimise kabinetti neile, kes on olnud kuus kuud liikmed.

Esimese, s. o. 1920-da, tegevusaasta lõpul kuulus haigekassa alla 30 töös-

tust 816 kassa- ja 642 perekonnaliikmega. Praegu kuulub haigekassa alla 389 tööstust. Keskmise kassaliikmete arv 1936. a. 1. I — 31. VII oleks 2900, kuigi üksikuil suvekuudel tõusis see sageli 3300. Perekonnaliikmete keskmine arv sama aja kestes on 1300.

Haigekassa juhtivatest jõududest tuleks nimetada esimest juhatust 1920. aastast koosseisuga: Uehendrik, Soosaar, Koks, Jänes ja Ostrov ühes tolleaegse asjaajaja pr. K. Tammeaga, kel tuli ajada esimesi künnivagusid söötijäänud põllul. Samuti ei oma vähem tähtsust 1929. ja 1935. a. juhatused. 1929. aastal kuulusid haigekassa juhatusse A. Reimann, T. Andrekson, A. Juhkam, R. Kõösel ja J. Tents. 1935. a.: N. Andresson, A. Reimann, H. Jaanson, I. Amitan ja K. Tauts. Aastate kestes on juhatuse laua taga vaheldunud paljud isikud, kuid neist kõige kauem on püsinud juhatuses Aleksander Reimann, olles tegev rohkem kui kümme aastat nii revisjonikomisjoni kui ka juhatuse liikmena.

Praegu kuulub haigekassa juhatusse hoopis uus, noorem generatsioon, kes erilise huvi ja agarusega jälgib haigekassa tegevust. Praegusesse juhatusse kuuluvad: esimees Harald Reimann, abiesimees Peeter Sneegs, sekretär Herbert Karu, laekur Nikolai Andresson ja ametita liige Hein Kaldal.

Haigekassa ametnikke on neli, asjaajaja ühes arvatud. Esindusi on kolm: Väändras, Mõisakülas ja Sindis. Praegune asjaajaja on 1929. aastast Ilmar Rändvee, kes algas oma tegevust juba 1926. aastast raamatupidajana. Pealeselle kuuluvad haigekassa ametkonda veel esimene asjaajaja, praegune raamatupidaja, Katariina Tamme ja ametnik Natalie Palm, kes ka töötab algaastaist Pärnu ühishaigekassas.

Pärnu ühishaigekassa ruumid asuvad Pikk tän. 9. Kantselei on avatud iga päev kella 8—3, teisipäeval, neljapäeval ja reedel kella 8—7 õhtul.

Korteriküsimus N. Venes.

WALTER CITRINE.

Sir Walter Citrine avaldas ajakirjas „Labour“ (Inglismaal) oma muljeid hiljutise küllaskäigu üle Nõukogude Venes, kus muu seas ta on võtnud vaatluse alla ka korteriprobleemi Venemaal. Ta kirjutab:

Venemaa rahvastik on kiiresti juure kasvamas. Revolutsiooni ajal (1917. a.) oli sellel maa-alal, millel asuvad praegu Nõukogude vabariigid, kokku 130.000.000 elanikku. Revolutsiooni ajal eraldusid hulga riikide maaalad Venemaast ja moodustasid omaette riigid, nagu Soome, Poola, Läti ja Eesti. Revolutsioon tõi enesega kaasa välisinterventsiooni, kodusõja jne., mille tulemuseks oli miljonite elu hävitamine. 1921.—1922. aastal arvatakse rahvastiku kadumist sellaste nähtuste all umbes 5.000.000 inimese võrra. Nüüd on Venemaal juba 173.000.000 elanikku ja viimased statistilised andmed näitavad, et Venemaal sünnib iga aasta üle 3.500.000 lapse.

Raske korteriküsimus. Loomulikult oli neis oludes raske korteri probleemi lahendada. Juba neis maades, kes omavad stabiilse olukorra, tekitab korteriküsimus raskusi. $\frac{3}{4}$ sellest rahvastikust elab maal ja külades, kuid linnaelanike arv on siiski suur ja järjest tõusmas.

Moskva on tegelikult suurenenud rahvaarvult kahekordseks. Sama maksab ka enamikus teiste linnade kohta. Majanduslik elavnemine ja tööstuse tõus olid selle põhjuseks, kuna palju töölisi kuhjus suurtesse keskustesse. Vene tööstuspoliitika on juhitud nüüd suunas, kus tööstused asutatakse võimalikult lähemale tootmiskohtadele ja selletõttu tekib järjest uusi linnu.

1925. aastal loeti tööstustöölisi 10.000.000 ümber, nüüd aga 24.750.000 ja viimased andmed ulatuvad juba 26.000.000 juure. Ei ole seetõttu imestada, et korteriprobleemi ei suudeta lahendada progressiivselt kasvavale töölise arvule.

Igal pool nägin ma korteripuudust, olgu see Leningradis, Moskvast, Harkovis või Bakuus. Kõneldes Nõukogude liidu presidendiga, toonitas see avameelselt, et neil on tõesti palju raskusi korteriasjanduse alal, mille juures nad ei suuda sammu pidada kogu muu tööstuste edukäiguga.

Normiks on võetud ühe inimese kohta 1 ruum, mis ulatub 6 ruutmeetrile. Tegelikult aga veelgi vähem. Moskvast on normiks 9 ruutmeetrit, tegelikult ei suudeta seda normi täita.

Viisaastak lubas 1932. aastast kuni 1937. aastani ehitada juure 65.000.000 ruutmeetrit kortereid. Kuid tööstustöölise kasvu juures, võib arvestada ka madalama kalkultatsiooni

juures, 16.000.000 inimest on sunnitud jääma siiski ruumita. Nii kujuneb korteri ehitusjuurekasv paljudele kättesaamatuks.

Kui võtta Moskva normi 9 ruutmeetrit, siis tähendab see, et 7 ja üks viiendik miljonit inimest suudetakse paigutada korterisse. 9.000.000 miljonit inimest seevastu ei saa jääda tänavale ja loomulikult paigutatakse nad neisse korteritesse ja seega norm kujuneb sootuks vähemaks.

Ehitustööstuse väljaarendamine. Tulevikus tahetakse töölised jagada kuude kategooriasse. Sellega loodetakse tõsta iga üksiku töölise töövõimet, mis omab erilise tähtsuse ehituste teostamisel. Näinud palju ehitusi, võin märkida, et paljud olid neist halvasti ehitatud, samuti kannatasid konstruktiivsete puuduste all. Viimastel aastatel on raisatud hulk raha sellaste ehituste parandamiseks.

See on seletatav sellega, et viisaastak nägi ette küll korterite juureehitamist, aga tal ei olnud küllaldaselt vilunud töölisi nende ehituste teostamiseks. 1929. a. on ehitustöölise arv tõusnud 3.000.000 võrra, enamikus uustulnukad, ega ole imestada, et selle väljaõppimata massiga ei suudetud teostada häid ehitusi. Nägin maju, mis olid juba elanikkonnaga täidetud, kuid milliste majade ümbrus alles korraldamata — teed ja torustikud puudusid.

Bakuu korteriolud. Huvi pakkusid Bakuu korterid (Kaspi mere ääres asuv suur naftalinn). Küllastin üht uuemat ehitust, mis püstitati kodusõjas mahalastud 26 komissari auks. Majas elab 2.283 inimest. Maja oli ehitatud blokstilis. Majas oli kolmsada kaheksakümmend neli eluruumi, köögid peale selle. Seega rohkem kui 6 inimest elas ühes ruumis. Direktor ütles, et suurem jagu perekondadest on liikuvad, seega tööiseloole tõttu ärakolivad.

Korter koosnes eluruumist, palkonist, köögist ja eraldatud vannitoast. Seal elas kolmeliikmeline perekond — raudteelane 180 krooniga kuus. Eluruumis oli kaks voodit ja köögis asus gaasahi. Kogu ruum oli lihtsalt sisustatud. Vannituba tarvitati asjade panipaigaks. Köögis oli ainult külm vesi. Gaasi eest makseti 5 kopikat kuubikmeeter. Üür oli 18 rubla kuus.

Citrine tuleb otsusele, et N. Venes on korterikitsikus suur ja ka elamine neis jätab soovida, võrreldes inglise korterioludega. Kuna üürid teevad umbes 10% palgast, siis ei jatku seda maja korrashoidmiseks, seega on väga vähe rõhku pandud maja tasuvusele.

Majanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast.

Iga aasta ilmub rahvusvahelise tööbüroo direktori Harold Butleri aruanne, mis käsitleb sotsiaalelu.

Toome mõningad väited tänavusest ülevaatest.

Ei ole midagi, mis takistaks elutaseme

töstmist. Ja siiski töötus ja vaesus on suur ja saaduste jaotamine on rohkem kui enne ebaõiglane. Tänapäeval tuntakse seda küllaldaselt — nii rahvaste kui ka üksikute inimeste elus. Majanduslikud ja sotsiaalsed küsimused on muutunud poliitilisteks, mis on määrava tähtsusega rahvuslikule ja rahvusvahelisele elule. Seepärast ei või tuleviku rahu küsimust kuidagi lahutada tuleviku sotsiaalsest õiglusest.

Suurtes tööstusmaades on näha sõjatööstuse kiiret kasvu. Osalt töötatakse endale, osalt ka välismaiste tellimiste täitmiseks. Niikaua kui tööstus on tegevuses sõjamaterjalide valmistamisega, ei ole see üksikardetav nähtus, vaid ka kasutu. Sõjariistade olemisele ei suurene rahva rikkus. Selleks muudetud abinõud taotlevad kasutut, ebatootlikku ülesannet. Kuigi sõjatööstuse mõju on majandusele elustavama tähtsusega kui näiteks avalike tööde korraldamine, ei anna ta väärtustele midagi juure. See on tegevus, mis rahva elujõudu ei tõsta, vaid, vastupidi, vähendab. Kui üks maa toob sisse toormaterjali sõjatööstusele, ei tootle ta sealjuures midagi, mida ta võiks vastu anda. Seepärast sellase vahetuskaubanduse juures saab ta tuua sisse ainult osa sisseveost, mille ülesandeks on rahva toitlustamine või normaalmaajanduse nõutavate toormaterjalidega rahuldamine.

Lõpuks viib alatine relvastumine rahutusele ja kartusele, mis mõjub takistavalt kapitali liiklusele ja majanduselu normaalsele tõusule.

Majanduselu paranemine on alles unistus seni, kuni ei muudeta rahvusvahelist süsteemi. Praegu seisab Euroopa oma saatuse teelahkmel. Kui peaks puhkema uus vägivaldne nähtus, siis oleksid tänapäeva inimpõlve lootused healole hävitatud, kuigi praeguse aja kultuurilised ehitused jääksid püsima. Uut katastroofi saab pidurdada ainult ühisel jõul.

Tänapäeval ei loeta sotsiaalelu arengut mitte börsi registratsiooni, tootluse tõusu j. t. statistiliste andmete kaudu, vaid töötute arvu järgi. Olgu kuidas hästi korraldatud töökaitse, haiguskindlustus, palkade kõrgus jne. — töötud jäävad sellest kõigest ilma.

Tähtsaimana võib märkida aruandeaastal

teostatud töötute kindlustamist Kanadas ja Põhja-Ameerika Ühendriikides. Veel mõne aasta eest peeti neid abinõusid väärtusetuiks, kahjulikeks ja läbiviimatuiks. Majanduskriis oli aga kogu maale sotsiaalkindlustuse tähtsuse selgitanud.

Keegi ei või uskuda, et väikese abi saamine ühiskonnalt nii abisaajale endale kui ka ühiskonnale annaks rahuldavat tagajärge. Oleks soovivat, et noortel abisaamises kestes võimaldataks endid kutseliselt täiendada ja neid ei jäetaks tegevusetu olekusse. Võiks märkida, et $\frac{3}{4}$ kogu maailmast võib määrgata tunduvalt olukorra paranemist. Astuti otsustavaid samme majanduse elustamiseks avalike tööde finantseerimise, võlgade korraldamise ja protsentide kärpimise, juuremaksude jne. näol. Samuti arendati ka ehitustegevust ja töötute abistamist. Et need sammud elustasid majandust, on selge. Lühida aja tõttu, nende sammude astumise arvates, ei ole veel võimalik täit otsust teha.

Siiski ei või kindlasti ütelda, et ka need paranduskatsed kõrvaldaksid häda. Selle põhjusena võib märkida asjaolu, et tööstuse ja kaubanduse ratsionaliseerimine toimub kiiremini kui töötute töölerakendamine.

Eriti P.-A. Ühendriikides on tehnika tõrjumus inimesi kõrvale. Ka kriisiajal ei ole tehniline täiendumine seisma jäänud, vaid näib veelgi suurenevat. Tööandjad, juhitud tootmiskulude vähendamise püüdest, teevad kõiki võimalikke kokkuvõtteid. Loomulikult püüavad nad asendada töötasu masinatega. On ettevõtte kasvanud, püüab ta end tehniliselt uuendada. Iga tööstuse juht püüab rakendada tööle uuemaid masinaid, mida turg pakub. Seega tõstetakse produktsiooni, kuna töötegijate hulk ja seega ka töötute arv jääb endiseks.

Nagu andmed näitavad, ei ole töötuse põhjuseks rahva juurekasv. Kui plaanikindlalt jaotatakse loomulikke rikkusi, saaks töötajale luua paremat eluvõimalust. Kriis õpetab meid küllaldaselt sel alal. Parema tööstuse korraldus, suurem kaupade vahetus ja tagasihoidlik maksustamine ning toetuse jagamine oleksid töötaolekut vähendanud. Mõned riigid on sel alal saavutanud hinnatavaid tulemusi.

Kindlustusnõukogu otsuseid.

Kindlustusnõukogu 4. mai 1936. a. üldkoosolek sotsiaalministeeriumis.

Algus kell 11 homm.

Koos olid: Juhataja: sotsiaalministri abi dr. A. Mõttus; liikmed: töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor Joh. Sonin, vanem tööinspektor Joh. Põllupüü, majandusministeeriumi esindajad: E. Vendelin ja O. Hinto asetäitja J. Michelson, põllutöoministeeriumi esindaja hr. Roosilehe asetäitja A. Ehrlich, kohtuministeeriumi esindaja J. Raid, sotsiaalministeeriumi teravishoiu- ja hoolekandevalitsuse esindaja dr. Määlton, arstidekoga esindaja dr. Asu, tööandjate esindajad — K. Mauritz ja K. Reinmanni asetäitja E. Riisman, töö-

liste esindajad: L. Johanson, N. Andersson, V. Luksep, F. Kauks.

Aruandja: töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor Joh. Sonin. Protokollija: töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna assistent V. Maimik.

Ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete tööliste kindlustusühisuse seletusepärmine 24. IV 1936. a. nr. 2488 — kindlustusühisuse poolt TTS § 395 põhjal maksetud ravikulude tagasisaamise asjus.

Kirjaga 24. aprillist 1936. a. on ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete tööliste kindlustusühisus pöördunud kindlustusnõukogu

poole ja palunud kindlustusnõukogult seletust järgmise küsimuse kohta:

Tööstusliku tööseaduse § 395 sõnadega: „kui vigasaanule ei ole võimaldatud maksuta arstiabi, on kindlustusühisus kohustatud talle tasuma õnnetusjuhtumise läbi saadud haiguse arstimise tegelikud kulud“ paneb kindlustusühisuste peale kohustuse võimaldada arstiabi juhul, kui seda pole korraldatud teisiti.

Kaugelt suurem osa ettevõtteid alluvad tööstusliku tööseaduse III peatükile, mille § 264 lausub: „Arstiabi antakse ettevõtte valdaja arvel“, väike osa ettevõtteid aga oma laadilt ei allu tööstusliku tööseaduse III peatükile. Kui ettevõtte haldajad ise ei korralda arstiabi, siis, toetudes TTS § 395-le, juhvad nad vigasaanud kindlustusühisustesse, kes vastuvaidlemata on kohustatud tasuma ravimise kulud, vabamedes sellega kohustusest, mida peavad kandma TTS III peatükile alluvad ettevõtted. Seadus ei määra, kelle kanda peaksid lõpuks jääma ravimise kulud, kas kindlustusühisuse või ettevõtte. Oleme arvamisel, et kui need kulud peaksid jääma kindlustusühisuse kanda, siis neid ei saa katta kindlustusmaksudest, mida võetakse § 388 ettenähtud kindlustustasude — abirahade ja pensionide — katteks, vastasel korral lasuks haigekassade alla kuuluvail ettevõtteil kaheksakordsed kohustused: 1) haigekassa maks ja 2) õnnetuskindlustuse maksu ravimiskulude läbi suurenenud osa. Samal seisukohal on olnud ka kindlustusnõukogu, kui ta 1923. a. seletas, et Eesti Töölise Kindlustusühisus on õigustatud kindlustusmaksude tariifi koostamisel ravimist mittekorraldavaile liikmeile määrama kõrgendatud maksu.

Haigekassade alla mitte-kuuluvate ettevõtete arv on jäänud väikeseks, mispärast nende jaoks eritariifide maksuüksuste määramine võib osutada juhuslikuks. Peame loomulikuks ravimise kulu jätmist vastava ettevõtte kanda tegelikult tasutud summa suuruses. Eeldame, et ka tulevikus TTS § 395 jääb muutmataks, kuna mõnel juhul, tõepoolest, võib tekkida olukordi, kus ettevõtte haldaja ühel või teisel põhjusel, aineliste raskuste või mõnesuguste kitsenduste tõttu, ei saa vigastatule kohe pärast õnnetust korraldada ravimist, vigastatu ei või aga jääda ravimata, mispärast kindlustusühisus peab ravikulud tasuma õigusega, need hiljem ettevõttelt tagasi nõuda.

Arvestades eeltoodut, palume TTS § 383 põhjal seletada, kas on lubatav küsimuse lahendamiseks meie põhikirja § 12 lõpu täiendamine selles mõttes, et kui ühing on tööstöö sead. § 395 põhjal tasunud ravikulud vigasaanule, siis peab ettevõtte, kelle teenistuses oli vigasaanu, ühingu nõudel ravikulud tagasi makksma.

Siin toodud täiendusega oleks loodud meil nende meie liikmete-ettevõtete suhtes, kes ei allu TTS III peatükile, sama olukord, mis on kehtiv haiguskindlustusele alluvate suhtes — arstiabi antakse ettevõtte haldaja arvel.

Kindlustusnõukogu üldkoosolek küsimuse arutanud, leidis:

Tööstusliku seaduse peatükk IV ei sisalda määrust, mille põhjal tööandja oleks kohusta-

tud kandma peale iga-aastaste kindlustusmaksude veel eraldi oma vigasaanud tööliste ravikulud. Selle seaduse § 395-as on täpselt väljendatud, et kohustuse tasuda vigasaanule tegelikud ravikulud langeb kindlustusühisusele, kui vigasaanule ei ole võimaldatud maksuta arstiabi.

Kuid kindlustusühingu peakoosolek, määrates viidatud seaduse § 460 alusel kindlustusmaksude suuruse arutamise põhijooni, võib ette näha maksude suuruse kõrgendamise neile ettevõtteile, missuguste töölistes ei ole haigekassa liikmed.

Ülaltoodu põhjal ja käsitelles kindlustusnõukogu seadust ning kodukorda kindlustusnõukogu üldkoosolek otsustas: anda ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete tööliste kindlustusühisusele ülaltoodud seletuse.

*

Aruandja kannab ette

riigi põlevkivitööstuse kirja 29. aprillist 1936. a. eriarvamise kohta Eesti Töölise Kindlustusühisuse peakoosoleku 28. aprillist s. a. päevakorra p. 2. kohta.

Kindlustusnõukogu üldkoosolek võtab selle informatsiooni korras teatavaks.

*

Kindlustusnõukogu liige E. Riisman esineb seletusküsimusega

kindlustusasutuste seaduse kohta (RT 36—1936),

kus § 1. on öeldud: Käesoleva seaduse 5. ja 7. peatüki eeskirju kohaldatakse ka eriseaduste alusel tegutsevaile kindlustusasutustele.

E. Riismani ja dir. Joh. Sonini sellekohastele küsimustele vastab majandusministeeriumi esindaja hra E. Vendelin:

1. Kindlustusasutuste seaduses on mõeldud eriseaduste alusel tegutsevate kindlustusasutuste all vaid Eesti tööliste kindlustusühisust ja ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete tööliste kindlustusühisust, mis on selgesti väljendatud ka seaduse seletuskirjas. Haigekassad selle seaduse alla ei kuulu.

2. Kindlustusasutuste seaduse põhjal moodustatav kindlustusnõukogu on vaid nõuandev organ ega või anda välja mingeid määrusi ega eeskirju. Seepärast pole kaarta arusaamatuste tekkimist sotsiaalministeeriumi juures oleva kindlustusnõukoguga.

3. Järelevalve ja revideerimise õigus on üldnimetatud eriseaduse alusel töötavate kindlustusühisuste üle jäetud majandusministeeriumile, kuna ta on huvitatud kapitali liikumisest neis ühisustes. Selllega pole aga kitsendatud sotsiaalministeeriumi õigused järelvalve ega revideerimise teostamisel, vaid majandusministeeriumi revideerimine sünnib vajaduse korral käsikäs sotsiaalministeeriumiga.

Koosolek lõppes kell 12.15.

Kindlustusameti otsuseid.

1. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti 4. mai 1936. a. koosolekult.

Kindlustusnõukogu üldkoosoleku otsus 5. märtsist 1936. a. haigekassades abirahade väljamaksmisel nõutavate volikirjade tõestamise asjus.

Kindlustusnõukogu on otsustanud seletada kindlustusametitele, et nad oma ettekirjutustes haigekassadele ei seaks üles sääraseid vormilisi nõudeid, mis tekitavad abisaajale suuri raskusi abirahade kättesaamiseks. Väljamaksetud summade eest on vastutavad haigekassade juhatused ja nende endi ülesandeks on võtta tarvitusele abinõusid, et väljamaksetud abirahad satuksid õigetesse kättesse. Kindlustusnõukogu juhib haigekassade juhatuste tähelepanu nende vastutusele ja nõuab, et nad abirahade väljamaksmisel toimiksid äärmise ettevaatusega, kuid selle juures enese kindlustamiseks võimalike nõudmiste vastu ei langetaks üldistesse formaalsustesse, mis abisaajale võiksid tekitada raskusi.

Kindlustusnõukogu juhib veel ühele asjale tähelepanu, mis ei tohi edaspidi enam korduda, nimelt on mõnedes haigekassades kassateenijad ja juhatuse liikmed võtnud välja abiraha edasitoimetamiseks abisaajale, misugune kord ei ole lubatav. Kindlustusametitel, kes on võtnud vastu otsused, mis on vastolus käesoleva seletusega, tuleb need otsused muuta.

Kindlustusnõukogu eeltoodud ettekirjutuse põhjal paneb aruandja ette tühistada kindlustusameti otsused volituste nõudmise asjas kolmandale isikuile abiraha maksmisel.

Ettekande kuulunud, kindlustusamet otsustas:

tühistada kindlustusameti otsused 4. nov. 1935. a. Tallinna Ühishaigekassa kohta (pvk. p. 7) pkt. 1 lõige c all, Tallinna linna ettevõtete haigekassa kohta (pvk. p. 8) lõige f all ja Balti puuvillavabriku haigekassa kohta (pvk. p. 10) lõige e all volituste nõudmise asjas abiraha maksmisel kolmandale isikuile.

1. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti 4. mai 1936. a. koosolekult.

Rosen ja Ko haigekassa: 28. veebr. 1936. a. erakordse peakoosoleku protokoll ja 1936. a. eelarve.

Aruandja kannab ette haigekassa peakoosoleku protokoll ja 1936. a. eelarve.

Eelarves on määratud perekonnaliikmete abirahaks ja ravikuludeks Kr. 600.—, misjuures liikme- ja juuremaksude üldsumma on Kr. 1200. Kuna TIS § 299 järgi perekonnaliikmete abistamiseks ei või määrata üle ühe kolmandiku liikme- ja juuremaksude üldsummast, siis on eelarve perekonnaliikmete abistamise osas vastolus TIS § 299-ga.

Sel põhjusel paneb aruandja ette tühistada peakoosoleku otsus 1936. a. eelarve kinnitamise kohta.

Asja arutanud ja aruandja arvamise kuulnud, kindlustusamet kindlustusameti seaduse § 13 osa I p. 11 ja 16 põhjal otsustas: tühistada Rosen ja Ko haigekassa 28. veebr.

1936. a. peakoosoleku otsus 1936. a. eelarve kinnitamise kohta ja haigekassa juhatusele kirjutada ette kiires korras esitada peakoosolekule uus eelarve parandatud kujul. Uude eelarvesse võtta sisse ka kantselei- ja trükkikulate suurendamine 17. apr. 1936. a. peakoosoleku otsuse järgi. Muus osas võtta protokoll teadmiseks.

1. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti 4. mai 1936. a. koosolekult.

A. Adleri kaebus Tallinna Ühishaigekassa juhatuse otsusele arsti visiidi tasu asjas.

Kutse asja arutamise kohta on saadetud A. Adlerile ja Tallinna Ühishaigekassa juhatusele, kelle volinikuna esineb haigekassa asjaajaja H. Soilts.

Aruandja kannab ette kaebuse, millest nähtub, et kassaosaline A. Adler on kutsunud 9. jaan. s. a. umbes kell 15 ajal haigekassa valvepunkti kaudu arsti haige perekonnaliikme juure. Arst on ilmunud alles kell 22 õhtul, vabandades oma hilinemist paljude haigete juures järjekorras käimisega. Arst on võtnud tasu öösise määra järgi Kr. 4.—, missuguse summa tasumisest haigekassa juhatuse keeldub, sest „haigekassa määruste järgi need arstikutsed, mis antakse üle haigekassa ambulatooriumile kuni kella 19-ni, tasutakse päevase taksi järgi, ja ainult need, mis valvepunkti antud hiljem, öösise taksi järgi.“ Selle otsusega ei ole kaebaja rahul, leides, et arsti hiline ilmumine ei ole tema süü, milletõttu ka haigekassal puudub alus teda karistada. Palub järelevalve korras haigekassa juhatuse otsust tühistada ja viimast kohustada arstile maksetud summa täies suuruses maksa välja.

Haigekassa juhatuse volinik H. Soilts seletab, et juhatuse on rajanud oma otsuse käesolevas asjas perekonnaliikmete arstiabi ja perekonnaliikmete normide pkt. 6-le, mille järgi arsti honorarid tasutakse haigekassa takside alusel. Juhatuse otsuse kohaselt tasutakse arsti visiidid, mille kohta kutsed antakse haigekassa ambulatooriumile kuni kella 19-ni, päevase taksi järgi ja ainult need, mis valvepunkti antud hiljem, öösise taksi järgi. Neil põhjusil palub jätta kaebuse tagajärjeta.

Aruandja leiab, et kaebus tuleb rahuldada. Tallinna Ühishaigekassa peakoosoleku poolt maksmapandud ja kassaosalistel teatavaks tehtud kord ei näe perekonnaliikme alal sääraseid kitsendusi koduste visiitide puhul ette. Haigekassa juhatuse kitsendav otsus võib ainult korraldada vahakordi juhatuse ja lepinguvahekorras seisvate arstide vahel, jättes täieliselt riivamata kassaosaliste huvid, juba seetõttu, et juhatuse mainitud otsus on kassaosalistele teatavaks tegemata. Eeltoodu põhjal ja arvesse võttes, et haigekassaasutus valvepunkti näol arsti saatmise oma peale võttis ja et arsti hiline ilmumine ei olnud kuidagi tingitud abivajavast isikust, tuleb tunnistada, et A. Adleril on õigus nõuda arsti visiidi eest tasumist öise taksi järgi.

Asja otsustamisest ei võta osa Tallinna Ühishaigekassa juhatuse liikmena kindlus-

tusameti liige O. Ruus, keda asendab ase-
täitja J. Pink.

Asja arutanud ja aruandja arvamise kuula-
nud kindlustusamet kindlustusameti seaduse
§ 13 osa I p. 16 põhjal otsustas:

Tallinna Ühishaigekassa juhatusese otsus
A. Adlerile arstitasu maksmise asjas tühistada ja haigekassa juhatuset kohustada A. Ad-
lerile teadmata arstitasu täies suuruses
(Kr. 4.—).

**Tallinna Ühishaigekassa volinike 29. märtsi
1936. a. erakordse peakoosoleku protokoll ja
1936. a. eelarve.**

Aruandja kannab ette haigekassa peakoosoleku protokoll ja 1936. a. eelarve, juhtides tähelepanu eelarves esinevatele vormilistele puudustele:

1) eelarves on näitamata eelmise aasta tegevuskapitali ülejääk, missugune asjaolu on vastolus kindlustusnõukogu poolt kehtima pandud juhustega ja vormiga, ja

2) eelarves on võetud tulude all sisse viivitusrahad ettevõtjailt, mis on vastolus kindlustusnõukogu juhustega tab. 1 juures pkt. 3 all, mille järgi eelarves näidatakse ainult tegevus- ja arstiabikapitali tulud; viivitusrahad kuuluvad aga TTS §§ 320 ja 332 järgi tagavarakapitali arvele.

Aruandja paneb ette peakoosoleku protokoll ja 1936. a. eelarve võtta teadmiseks, juhtides tähelepanu eelarves esinevatele puudustele. Kinnisvara omandamise küsimuses lõpliku seisukoha võtmiseks tuleks paluda haigekassa juhatuselt üksikajajalisi andmeid haigekassa varandusliku seisukorra kohta.

Asja arutanud ja aruandja arvamise kuulunud, kindlustusamet otsustas:

Tallinna Ühishaigekassa volinike 29. märtsi 1936. a. erakordse peakoosoleku protokoll ja 1936. a. eelarve võtta teadmiseks. Eelarve osas juhtida haigekassa juhatusese tähelepanu aruandja poolt esitatud aruande vormilistele puudustele ja nõuda nende puuduste kõrvaldamist lisaelarve esitamisel.

Kinnisvara omandamise küsimuses lõpliku seisukoha võtmiseks paluda haigekassa juhatusel võimalikult peatselt esitada:

a) kreditoride nimekirja haigekassa peategevusalal (tähtajata võlad), b) kreditoride nimekirja haigekassa eritegevuse alal (tähtajalised võlad kinnisvara jne. kohta), c) 1935. a. tulud ja kulud.

1. jsk. kindlustusameti koosolekult 13. juulil 1936. a.

Richard Jõulu protest 11. juulil 1936. a. Tallinna ühise haigekassa peakoosolekul 4. juulil 1936. a. päevakorra punkt 3 all tehtud otsuse asjus.

Protest on esitatud pärast kutsete väljasaatmist. Kindlustusamet otsustab asja rutuliseks tunnistada, päevakorda võtta ja otsustada.

Aruandja kannab ette protesti ja teeb ettepaneku see jätta tagajärjeta. Kaebaja väide, et haigekassa teenijate palkade tõstmine ei kuulu peakoosoleku võimkonda, ei pea paika, kuna põhikirja § 50 p. 1 järgi kuulub peakoosoleku võimupiirkonda muu-

seas just haigekassa teenijate „palkade juurepanemine“. Samuti ei vääri tähelepanu ka kaebaja väited ta suulise ettepaneku mitte hääletamise ja hääletamise korra kohta. Tallinna ühise haigekassa volinike peakoosolekute kokukorra põhjal peab kõik ettepanekud tehtama kirjalikult (§ 20). Enne hääletamisega asumist avaldab juhataja kõik ettepanekud ja teatab, kuidas ta kavatses neid hääletada (§ 22). Seega on peakoosolekule jäetud võimalus suure arvu ettepanekute puhul määrata hääletamiskord.

Asja otsustamisest ei võta osa Tallinna ühise haigekassa juhatusese liikmena kindlustusameti liige O. Ruus, keda asendab ase-
täitja J. Pink.

Asja arutanud ja aruandja arvamise kuulunud kindlustusamet otsustas: Richard Jõulu protesti 10. juulist s. a. jätta tagajärjeta.

Haigekassa volinike valimise vastu a.-s. A. M. Lutheri vabrikus

olid protesteerinud J. Kikas, K. Kingisepp, E. Siig ja teised. Protesti jättis I jsk. kindlustusameti koosolek 13. juulil s. a. tagajärjeta.

Kindlustusameti koosolekul avaldas üks kaebajaist, K. Kingisepp, et valimisel olid valimiskasti juures korruga nii töölt lahkujad kui ka järgmise vahetuse tööle tulijad. Nimekirja vajalikkuse kohta tekkinud vaidluse tõestamiseks hääletanud E. Orav kaks korda.

Meie arvates on säärane talitusviis täiesti hukkamõistetav, kui rikutakse meelega valimiskorda selleks, et protestile põhjust saada.

Kõik töölised, kes haigekassa valimisi tõsiselt võtavad, peavad säärase teo mõistma hukka.

Haigekassade Liit kuulub haigekassa alla.

TTS § 261¹ järgi on kolmanda peatüki määrused maksvad ka haigekassade teenijate kohta. Selle järele kuuluvad haigekassa osalisteks ka haigekassa teenijad ja töölised. Haigekassade asutusteks on apteegid, ambulantsid, haiglad, kolooniad jne. Neid asutusi võivad haigekassad kas üksikult või koos asutada ja ülal pidada. Haigekassa asutuste hulka kuulub ka liit. Ei ole kahtlust, et ka E. H. Liidu teenijad kuuluvad haigekassa osaliste hulka. Tallinnas valiti väikekätiste poolt E. H. Liidu sekretär L. Johanson haigekassa volinikuks. Selle vastu esitas keegi August Tähve I jsk. kindlustusametile protesti, milles ta väidab, et L. Johanson ei ole haigekassa teenija, vaid on EHL tegelane, ja et seepärast temal ei olevat õigust haigekassa volinikuks olla.

Kindlustusamet jättis oma koosolekul 13. juulil 1936. a. kaebuse tagajärjeta.

*

1. jsk. kindlustusameti koosolekul 13. juulil s. a. otsustati nõuda Tallinna linnaettevõtete haigekassa juhatuselt 2. jsk. tööinspektori revideerimise aktis 22. apr. s. a. toodud puuduste kõrvaldamist.

Haigekassade tegevusest.

SINDI ÜHISHAIGEKASSA KOOSSEIS
1936. a.

Juhatuses on 5 liiget, revisjonikomisjonis — 3 ja ehituskomisjonis — 3. Haigekassa teenistuses on: 1 asjaajaja, 1 kantseleiametnik, 1 hambaarst, 2 arsti, kuupalgalised, 28 visiidiarsti Pärnu linnas, 5 lepingu-apteeki Pärnus ja 1 lepingu-apteek Sindis.

Kassaosalisteks on 2 käitist: Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus ja Lavassaare Turbatööstus. Sindi ühishaigekassal on: 728 meesliiget ja 521 naisliiget — kokku 1249 liiget.

Nende perekonnaliikmeid on registreeritud 201 täisealist ja 246 alaealist.

Lavassaare Turbatööstus töötab hooaja-töölistega ligemale kolm kuud.

Haigekassa peab Lavassaares ambulantsi, kus töötab koolivõltsker.

— Retseptide või nende ära-
kirjade haigekassadele kontrollimiseks esitamise keelu kaotamiseks pöördus E. Haigekassade Liit sotsiaalministeeriumi poole. Haigekassadele on retseptid või nende ärakirjad kontrollimiseks paratamatud. Senisel kontrollimisel on avastatud hulk väärnähtusi, kus haigekassale kahju tehti. Kui edaspidi kontrolli teostada ei saa, suureneb väärnähtuste arv ja kahjude summa.

Sotsiaalministeerium on otsustanud E. H. Liidu palve eitavalt. Apteegid retsepte ega arstid retseptide ärakirju haigekassale ei esita.

Et kontrolli teostada, tuleb edaspidi haigekassadel nõuda, et haiged ise esitaksid haigekassale retsepti või selle ärakirja. Siin haigekassa poolt vastavate korralduste maksmapanekuks on seaduslik alus olemas. Haigekassad on kohustatud oma elulisi huve kaitsma. Kus see võimalik, tuleb kontrolli teostada usaldusarstide läbi, kellele apteegid retsepte peavad esitama.

Ilma kontrollita võib korduda seegi nähtus, et haigekassa arvel kirjutatakse „haigeile“ suurel määral piiritust, nagu see sündis Võrus, Rakveres ja mujal.

Pärnu ühishaigekassa

sai 1935. a. haigekassamaksu 20.642 kr. 72 s., ettevõtete juuremaksu 20.642 kr. 77 s. Liikmeks oli 2%. Tagavarakapitalist võeti 1517 kr. 65 s. Saldo oli aasta algul 7186 kr. 43 s. Üldse oli aastatulusid 52.136 kr. 69 s. Kulused: toetusrahad kassaliikmeile 13.109 kr. 74 s., perekonnaliikmete matusekulud 400 kr., perekonnaliikmete ravikulud 11.362 kr. 27 snt. Valitsemise kulud: teenijate palgad 5.404 kr. 60 s., toidu- ja päevarahad 66 kr. 50 s., juhatuses ja rev.-kom. tasud 328 kr., üür, küte ja valgustus 462 kr. 80 s., kantselei- ja trüükikulud 989 kr. 31 s., inventaarikapital 64 kr. 50 s. Kassaliikmete ravimiskapitali puudujäägi katteks anti 10.576 kr. 26 s. Tagavarakapitali arvati 2069 kr. 48 s. Saldo aasta lõpul oli 7.303 kr. 23 s. Ravimiskapitali arvel tuli sisse 24.482 kr. 89 s., kulutati 35.059 kr. 15 s. Tagavarakapitalis oli aasta lõpul 12.521 kr. 42 s.

1936. a. eelarve on tasakaalus 69.100 kr.

— Läti haigekassade 36 teenijat tegid 18. juulil ekskursiooni Pärnu.

Läti haigekassad on tasalülitatud, endisi teenijaid asendavad uued võimukandjate soosikud.

Sotsiaalkindlustus.

25 AASTAT HAIGUSKINDLUSTUST

Vene haiguskindlustuse seadus anti 23. juunil 1912. a. Paldiski reidil. Tuleval aastal võime lugeda selle seaduse iga juba 25 aastat. Vahepeal on seadust parandatud ja 1917. a. täiendatud, hiljem on seaduse üksikuid paragraafe muudetud riigikohtu ja kindlustusnõukogu seletustega, kahjuks sageli õige kitsendavalt ja haiguskindlustuse huvidele mittevastavalt.

Eesti haigekassad töötavad selle seaduse alusel. Ees seisab haigekassade reform. Mis see reform sisaldab, me veel ei tea. Meie arvates ei vaja haigekassad mingit reformi, küll aga haiguskindlustuse ulatuse laiendamist nende kohta, kes ei kuulu veel haiguskindlustuse alla, aga kel nende majandusliku ja sotsiaalse seisukorra järgi otsustades on tarvidus kindlustuse järele. Need töövõtjate kategooriad, kelle kohta haiguskindlustust tuleks laiendada, on: äri- ja kontoriteenijad ja -töölised, põllutöölised, majateenijad jne.

Enne kui haiguskindlustuse ulatust laiendada, on hädatarviline kutsehaiguste vastu, invaliidide ja vanade kindlustamise teostamine. Praegu on haigekassadel suureks koormaks krooniliste haigete ja invaliidide abistamine. Kindlustuse ulatuse laiendamisega see koormatus suureneb ja võib üle jõe käia.

Tahame loota, et haiguskindlustuse 25-aastase kestuse eel ei hakata kitsendada haigekassade omavalitsuslikke õigusi, mis seni on taganud eduka ja korraliku tegevuse.

25 aasta kestes ei ole ilmsiks tulnud asjaolusid, mis nõuaksid haigekassade reformi selles suunas, nagu näeme seda Saksamaal, Leedus, Lätis ja mujal, kus ei arvestata rahva põhiõigusi ja isetegevust.

Neis riikides on juba tegelik elu küllaldaselt näidanud, et haigekassades ettevõetud „reform“ on annud ebasoovitavaid ja eita-
vaid tulemusi.

Haigekassad, kes seni on töötanud, vaatamata majanduslikult rasketele aegadele, korralikult ja tagajärjekalt, peaksid jätkama oma rahva tervishoiu alal ülesehitavat tegevust tulevikukski.

Kalurite elu- ja püünistekindlustamist käsitletakse praegu kalurite keskel. Praegu puuduvad mõlemad kindlustusliigid. Õnnetused kaluritega ja nende püüniste kaotsimine aga nõuavad, et sel alal loodaks tarvilised kindlustuskorraldused.

Eestis on aastas inimestega õnnetusi auto-
de läbi umbes 150. Tuleks maksta panna auto-, üldse liiklemisõnnetuste vastu kindlustamise seadus, mille järgi vigastatud ja surmasaanute omaksed saaksid pensiooni sellekohasest kindlustusfondist, mis moodustatakse liikumisvahendite omanikelt võetavast maksust.

Tiisikuse vastu kindlustamist Itaalias laiendati tänava asunike ja rentnike kohta.

Töökaitse.

— Kaubandusliku kutseoskuse seadus on väl- ja töötatud. Eelnõu on kaalunud äriteenijate kutseorganisatsioonide liit. Kuna see liit on võrdlemisi kitsas asutus, peaksid kavaga tutvuma ka teised organisatsioonid.

— 75—125 senti päevas teenivad „Kave“ šokolaadi pakkeosakonnas naistöölised, arvult umbes 200. Töölised nõuavad palgakõrgendust, naistööliste alamääraks 170, meestööliste 200 senti päevas.

„Kaves“ töötab umbes 470 töolist.

— 40-tunnilise töönädala tulemuseks Austraalias on töövõljalikuse tõus. Raudteele, kus on maksev 40-tunniline töönädal, on paigutatud uusi tööjõude, seega on vähendatud ka tööpudust.

— 40-tunniline töönädal Belgias teemanditööstuses pandi tänava maksma. Jõuvankrite juhtide tööajaks on 48 tundi nädalas.

— Keskmine tööaeg Saksamaal on keemia- tööstuses meestel 45 ja naistel 42,6, metallitöös- tuses meestel 48,7 ja naistel 46,2 ja tiseritööstuses 47,4—47,2 tundi nädalas.

— Pesumajade teenijate normaaltööpäev Inglismaal on 8 tundi päevas, ületunde võib teha päeva kohta ühe. Ületunnid on tasulised.

— Vähemate kudumiskäitiste tööaeg Jaapanis on määratud 10-tunnilise, kella 7—18, ühetunnilise vaheajaga. Varem oli tööaeg pikem.

— Tallinna linnateenijail ja -töölisel ei kõrgendatud töötasu. Vastava ettepaneku otsustas linnavalitsus eitavalt.

— Uus tööinspektsiooni seadus on viimistelisel. Seaduse eelnõu kohta on avaldanud kaubandus-tööstuskoda seisukohti, mille järgi tööinspekto- rite senist tegevusala ja võimupiire veelgi piiratakse. Eelnõu järgi on inspektoreil õigus võtta osa töölisorganisatsioonide koosolekuist, kus kaalutakse töölise majandusliku heaolu parandamise võimalusi. Säärased organisatsioonid on kutseühingud, käitisevanemate nõukogud, töölise üld- koosolekud jne. Tööinspekto- rite osavõttu neist koosolekuist ilma kutseta ei saa pida õigustaks ega töölise huvides tarviliseks.

— Võitlus kollektiivlepingu eest tõi vangla- karistuse Tartu nahatöölise ühisuse juhatase liik- mele. Mõõdunud kevadel nõudsid nahatöölised kollektiivlepingut. Osa äripidajaid ei maksnud töölisele lepingus ettenähtud tasu. Kutseühing pani nad boikoti alla, mis kuulutati välja lendlehtedes. 1. jsk. kohtuniku juures süüdistas äripida- jate volinik, endine tööinspektor adv. R. Treufeldt, ühingu juhatast selles, et ta lendlehtede kaudu olevat asunud teadvalt avaldama valesid palgaolu- sid, mis halvavad tööstuslikus ja kaubanduslikus tegevuses usaldust isiku vastu ta kutse- ja tegevus- kohuste täitmise suhtes.

Kohtunik mõistis kaheks nädalaks vangi ühin- gu juhatase liikmed Õunapuu, Solba, Tentsi ja Franki ja 1 kuuks Panki.

See on meie teada Eestis esimene säärane koh- tuprotsess.

Süüdimõistetud ühingu juhatase liikmed on töö- lisühingu lugupeetud tegelased, kel oli tahteks töö- liste palgaolude parandamise püüdeid teostada.

— Palgalise puhkepäeva nädalas saavad Mehi- ko töölised 20. veebr. 1936. a. seaduse alusel.

— Tööaeg Indias ulatub 60 tunnini nädalas. Osas käitises on nädala töötundide arv 48.

Tervishoid.

Piima puhtus Eestis jätab palju soovida, nagu näitavad linnades tehtud analüüsid ja protokollid. Müüakse alaväärtuslikku ja mustust sisaldavat piima. Maal on piimatootmine suuremalt jaolt veel ebahügieeniline ja räpane. Rahva tervishoiu seisukohalt tuleb ka sellele pöörduda tõsisemat tähelepanu.

Leiva koosseis ei vasta praegu nõudeile. Tervishoiu kontrolli teostamist takistab vastava seaduse puudumine.

Pealinna kalaturg kannatab külmutus- ja müü- gihoone puudimise tõttu. Kalu müüakse lagedal, ilmastiku mõju all. Kalad raiskuvad ruttu, müü- jad saavad kahju ja tarvitajad kõlbmata toidu- aineid.

Rahva tervishoiu kuusaastaku kava sisaldab hä- davajalisi uuendusi, millest loobuda ei ole rahva tervishoiu ja üldse heakorra huvides võimalik. Seepärast ei või seda kava kõrvale jätta, vaid tu- leb leida teid, kuidas seda teostada ja kuidas han- kida vajalisi krediteid.

Tallinna haiglais pole enam ruumi. Linna keskhaigla on haigetega üle koormatud. Pealinnas ei ole ka lastehaigla. Keskhaigla väljaehi- tamisega tahetakse haigla kitsikust kõrvaldada. Kuid selle kava teostamine ähvardab väga pikale venida: aasta-paariga seda ei teostata, kuigi see tehniliselt oleks võimalik. Takistuseks nimetata- ke — krediitpuudust.

Piimahind tõusis. Tallinna poodides maksab 1. valiku piim 16, harilik 14, lahtine piim 12 ja pudeleis 13 senti liiter.

Piimahinna tõusu põhjendatakse või kõrge hin- naga, mis vastab juba läinud aasta talvisele hinnale.

Kurgutõvest kirjutab Tallinna kooliarst dr. M. Püüman „Eesti Koolis“:

„Ägedatest nakkushaigustest on meil praegusel ajal kõige kardetavam kurgutõbi (difteeria); leet- rihaiigusesse, näiteks, ei ole viimaseil aastail meie pealinnas seni ühtki last surnud; sarlakeisse suri 1926. a. veel 8,1% haigestest, kuid viimaseil aastail on surmajuhtumite arv olnud vaid 1,5—2,6%; mis puutub kurgutõvesse, siis on veel praegugi surma- juhtumite % võrdlemisi kõrge: 1926. a. suri 9,5% kurgutõbe põdevaist haigestest; 1927. a. — 9,4%; 1928. a. — 7,5%, kuid 1929. a. algas kurgutõvesse surevuse tõus mitte ainult meil, vaid üle maailma: 1929. a. suri kurgutõvesse 13,7% haigestunuist, 1930. a. 15,3%, 1931. a. — 20,2%; 1932. a. lan- ges surevus 8,6%-ni ja 1933. a. 11,5%-ni; ligi- kaudu samal tasemel püsib surevus kurgutõvesse ka viimaseil aastail. Nagu sellest näha, on kurgu- tõbi meil praegusel ajal kardetavaim lastehaigus oma ohvrite rohkeuse tõttu ja seepärast peab võit- lemisele selle haiguse vastu erilist tähelepanu pöö- rama.“

— Puhtuseaktsiooni tahab korraldada koduma- janduskoda. Heade ja puhaste kodude eest taht- takse jagada auhindu nii talus kui ka töölisper- konnas.

Puhtuse säilitamises on väga suur tähtsus ka perekonna sissetulekuil, töö- ja korterioludel. See- pärest on palga- ja töötingimuste parandamisel, aga just ka korteriküsimusel ka puhtuse suhtes väga määrav tähtsus. Samuti rahva varustamisel heade ja väärtuslike toidu- ja tarbeainetega.

Muidugi on puhtus ka inimestest: sageli valitseb jõukateski taludes ja kodudes äärmine lo-

hakus, mustus ja korralgedus, kuna vaestes kodudes leiamet puhtust ja korda.

Nii võib ka puhtuseaktsioon anda jaatavaid tulemusi.

— Tartu joogivett uuris tervishoiuarst dr. S. Lind. 184 analüüsi selgus, et 90 kaevus või 49 prots. on vesi rahuldav, 71 kaevus või 38 prots. — mitterahuldav, 23 juhul või 13 prots. oli vesi kaevudes täiesti kõlbmatu. Need kaevud kuuluvad sulgemisele.

Hea vesi oli Kalda, Narva, Laia, Gustav-Adolfi ja Ulíkooli tänavail, halb vesi Aleksandri ja Riia tänavail.

Tähe tänaval oli rahuldavaid kaevu 14, mitterahuldavaid 10 ja kõlbmatuid 1.

Tartus pole veel üldist veevärki.

Leivahind tõuseb järjest, kuid leib jääb endiselt halvaks.

Miks on linnades leib nii halb? sellest kirjutab dr. V. Sumberg „Uues Eestis“ muuseas: „Nurin meie leiva kohta on võtnud õige laialdaselt maad. Leitakse, et meie leib on liig must, ei hoitu alal ega oma head maitset.

Mis on selle põhjuseks?

1. Mida enam jahu sisaldab kõlkaid, seda mustem saab leib, ja ümberpöörduvalt — sõkaldel puudumisel saame valge püüli leiva.

2. Sõklarohke leib ei hoitu alal, kuivab ruttu ega oma loomulikult head maitset.

Kui nüüd küsida, kuidas satuvad meie jahudes sõklad, siis teab sellele vastust anda ainult meie veskipidajate kitsam ringkond. Nimelt on kombeks rukkist võtta enne 20—25 protsenti püüli välja ja alles siis ülejäänud osa jahuks jahvatada, mis aga müügile läheb ikka täisväärtusliku leivajahu nime all...“

„Meie leib on rikas kiudolluse (toorkiud) ja vee, ning vaene valgu poolest. Eriti silma torkavad täisteraleivad, s. o. leivad, mis valmistatud jahvatamata teradest — „Pain Normal“ ja „Tervisleib“ — kiudollust 2,3% ja 4,4%, seega vähem kui jahust valmistatud leivad, mis sisaldasid kiudollust kuni 5,9%. On selge, et kustki peab jahusse kiudollust juure tulnud olema, sest rukkis seda nii palju ei sisalda.

Jääb kaks võimalust: kas on vähendatud rukki ivaosa püüli eemaldamise teel, või jälle lisandatud võõrast kiudollust kliide või aganate näol.

Kuna leib tuleb seda mustem, mida enam jahu sisaldab kiudollust, siis lisandatavat kaupmeeste arvates rukkijahule nisukliisid, mis teevad leiva valgemaks.

Edasi näeme, et meie leibade veesisaldavus on suur. Tarvitaja seisukohalt pole see lubatav, kuid valmistaja seisukohalt muidugi hea, kui vee eest saab raha.

Nimelt annab Röttgeri uurimuste kohaselt rikkaliku sõklasisaldavusega rukkijahu suure taigna juurekasvu, 150—165%, kuid kuna sõklaile pole tarvilikku tärglisse hulka, puudub sellasel jahul omadus küpsetamisel kliisterdumise teel vett siduda. Tulivärskena näib sääranne leib üsna ilus, kuid ei hoitu alal. Seistes auras sellest vesi liig kiirelt, nagu aganaleivast kunagi, ja leib muutub ruttu kõvaks ja rabedaks.

Just seda võimegi täheldada meil müügil olevate leibade juures. Tallinnas tähendas üks toiduainete kaupmees, et ta mõne vabrikule leiba ei saavat üldse müüa seepärast, et see olevat juba teisel päeval puine ja rabe, nii et pane tuli otsa. Sama häda kurtnud ka üks Tartu suurem leivavalmistaja ise, et samadel põhjustel toodavat talle leiba sageli tagasi.

Eelöeldust tohiks olla selge, et me sööme võltsitud leiba. Olgu veel lisatud, et hea leiva saamiseks peab terad enne jahvatamist puhastama purudest ja luseist (kroovima); lisaks sellele võib jahvatuse ajal veel kestasidki eemaldada (ülesõela jahu). Nii näitavad välismaade uurimused, et head leiba saab siis, kui jahu jahvekraad on kuni 75%, s. t. teradest ei ole mitte 100% jahu valmistatud, vaid kuni 25% on purude ja kestade näol enne kõrvaldatud. Meil on asi otse ümberpöörduvalt. Teradest ei jahvatata jahu välja mitte ainult 100%, vaid alavääristatakse jahu üle selle veel 20—25% võrra püüli äravõtmisega.

Ka valgu poolest on meie leib vaesem, mida osalt küll võib panna meie rukki vähemale valgusildavusele kui välismaal, kuid osalt kindlasti ka püüli, s. o. ivaolluse, väljavõtmisele.

Nii siis sööme me aganaleiba. Vanasti söödi rabandsileiba, s. o. terad jahvatati tuulamata, nagu nad peale vihkude rabamist olid, ühes aganatega, et leiba saaks rohkem.

Nüüd oleme sattunud sellele teele teadmata, kitsama ringi isiklikkudes huvides, tänu meie moodsale veskile. Püüli väljavõtmine pole alanud mitte viimasel ajal, vaid seda on praktikseeritud juba palju aastaid...“

Ema- ja lastekaitse.

— Ema- ja lastekaitse N. Venes. 27. juunil 1936. a. pandi maksma abordikeeld, ühtlasi laiendati naistöövõtjate puhkeaja õigust: naistöölised ja -teenijad vabastatakse töölt 56 päeva enne ja 56 päeva pärast sünnitamist, jättes neile toetuseks terve tööpäla. Lapse varustamiseks antakse toetust 45 rbl. 9 kuud maksetakse lapse toitmiseks 10 rbl. kuus. Tööaja kestes on vaheajad, kus ema võib last imetada ja ta eest hoolitseda. Käitiste juures asuvad lastesõimed. Sünnitusmajades oli kohtade arv 1914. a. 6824, 1935. a. 42.871. Nende järele on veelgi suurem tarvidus. Kuni 1939. a. lubatakse seda arvu tõsta linnades 11.000 ja maal 36.000 võrra. Laste tarvis on asutatud piimaköögid.

Lastekaitse seisukohalt tuleks uut isikumaksuseadust parandada nii, et lasterikastele perekondadele antaks maksustamisel soodustusi, nagu see põhimõte on teostamist leidnud tulumaksu seaduses.

— Lastekodud ja haiglad lubatakse seada paremasse olukorda.

— Kadrioru lasteaija väljaehitamise tööd on krediidi puudusel tänavu katkestatud, nagu teatavad ajalehed.

— Eesti tütarlastest välismaal kirjutab „Vaba Maa“, et noored tütarlapsed sõidavad

Stokholmi turistidena ja hakkavad seal ulaelu elama:

„Vaevalt on nad keskpäeval laevalt lahkunud, kui öösel või hilisõhtul juba poistega tagasi tullaakse. On käes ärasõiduaeg, ei tulle nad mitte tagasi, olgugi. Et seisavad ühispassi nimikirjas. Kuidagi muretsevad nad kellegi kaasabil enesele nädala, kahe peale ajutise elamisloa, ja siis alles läheb lahti. Kui siis ära sõidetakse, on sõrmused sõrmes ja sõled kaelas ning rootsi kroonid taskus. Ka uued rõivad ümber. Ja suur tegemine on „Kalevipoja“ ning „Estonia“ öösistel vahimeestel. Selliseid eesti naise nime rüvetavaid tütarlapsi on peagu iga reisiga kaasas. Need polegi Viru tänavalt, vaid meie keeles tuntud „mamma-tütred“. Kodus tuntakse, tulevad pa-handused. Aga kes tunneb Rootsis?

— **Metsikut ja halastamatust laste ja naiste vastu ilmutavad mässukindralid** Hispaanias, lastes maju, kus on varjul naised ja lapsed, dünamiidiga õhku ja tappes kuulipildujate, kahurite ja püssitulega salkades üle piiri põgenevaid naisi ja lapsi. Kindralite mäss Hispaanias on toonud raske kodusõja, milles ilmutatakse äärmist toorust ja julmuseid ka mittesõdijate, naiste ja laste vastu, neid massiliselt tappes.

Rahvasteliit on selle hirmsa veretöö juures vaid külmaks pealtvaatajaks.

Ajalehtedesse lamsseeritakse teateid üksikute mässavate kindralite ja ohvitseride mahalaskmisest, mõistes seda teguviisi hukka, olgugi et seaduse järgi mässajale see on ettenähtud karistuseks. Laste ja emade massiline hukkamine aga näib olevat loomulik ja paratamata nähtus — nende juures, kes ristivad roimareid-mässajaid „valitsusevastaslikeks“, „rahvuslasteks“, „korra pooldajailks“ jne.

— **Eestis otsitakse Milo Venust.** „Uus Eesti“ kirjutab pealkirja all „500 kuulsust otsivad Milo Venust“ suure kiidulaulu Ameerika tuntuimale görllikütile East Carrollile, kes olevat avastanud või, nagu „U. E.“ ütleb, teinud palju kuulsaid iludusi ja tähti. Tema uksele ilutsevat silt: „Selle ukse kaudu lähevad maailma ilusaimad tüdrukud!“

Selle iludusteküti reklaamisõjakäik võivad tuua korraga 6000 pakkumist. Hurvitav oleks teada, kuipalju pakkumisi Eestist toob „Uus Eesti“ reklaamkirjutus. Carroll olevat mõnikord tühe nädala jooksul „üle vaadanud“ 2000 görlli, mõnikord koguni 10.000. Viimase aastal aga said 10.000 görllist ainult 56 lepingu.

Görllide ülesanne on lokaalides tantsida ja oma iluga võluda.

Görllid on täht ainult 5 aastat. Siis langetatakse ta täht.

„Uus Eesti“ toob ka paar juhtumit, kus görllidele säras õnn: nad abiellusid miljonäridega, üks isegi maharadžaga. Kuidas aga lõpeb görllide „täht“ suurelt jaolt, selle kohta statistikat ei peeta: nende elu purustab nende ilu ja edu või, nagu Carroll ütleb, aeg ja — mehed. Görllide ülesanded ja olukord on juba säärased, mis teevad inimese tegelikule elule ja eluvõitlusele kõlbmatuks. Suurema jao görllide elu lõpeb kurvalt, vähem enesetapmisega, suuremalt jaolt aga — valgete orjadena. Seda karjääri ei julge iküll soovitada Eesti tüdrukule, kuigi ka Eesti öö- ja teistes lokaal-

lides vajatakse ilusaid görlle, tantsitäre ja baaridaame.

— **Tutvust 15- ja 16-aastaste tütarlastega** otsivad ajalehtede kaudu mõned ametnikud ja teised subjektid. Säärane alaealiste võrgutamine ei tohiks lubatav olla. Ka kriminaalseadustik sisaldab mõningaid paragraafe, mida tarbekorral säärase haiglaste kalduvustega inimeste vastu võib tarvitada.

— **Perekonnaisa ja ema ei lasta tööle.** Narva vabrikud on hakanud eelistama vallalisi töölisi, et pääseda perekonnaabiraha maksimisest. Perekonnatoitjail on raske leida tööd. Seda ajal, kus õhutatakse rahva juurekasvu suurendama.

Lastega töölistel on raske tööd leida. Tööstusettevõtteis, kus maksetakse lasteabiraha, eelistatakse vallalisi ja lasteta töölisi. Nii on perekonnaabirahal ka oma halvad küljed. Oleks parem, kui töötasu maksetaks ilma hoolekandelise ilmeiga kõrvaltasudeta.

Tung lastekodusse kasvab, mis näitab vaesuse tõusu. Lastekaitse Ühingu lastekodu on täitunud viimse võimaluseni. Ka pööratakse rohkem Lastekaitse Ühingu poole toidukaardi, riiete ja jalanõude saamiseks. Möödunud talvel sai ainult osa algkooli lapsi toitluspunktidest toitu. Paljud lapsed jäävad ilma abistamata soojast toidust ilma.

Töötasu.

Töötasu ja elumaksumus. „Uudisleht“ kirjutab: „Töölistel tõsteti vabrikutes palka kuni 10 protsenti, elumaksumus viskus aga üles 15 protsenti. Töölised hakkasid saama enam raha, kuid veel rohkem tuleb anda välja. Nii et kogusummas ikkagi kaotasid palgavõitluse Narva tekstiiltöölised. Eks nüüd saa tööliste isegi asjast aru, kuid parata pole midagi. Enam ei usaldata hakata ka nõudma palka juure, sest see toob kasu asemel kahju.“

Et elumaksumuse tõusu Narvas ja üle riigi on põhjastanud tööliste palga tõus, sellene arvamine ja jutt on sõge. Elumaksumus oleks ka siis suurenenud, kui Narva tööliste töötasu 10-protsendilise tõstmise asemel oleks vähendatud. Elumaksumuse tõusul Eestis on sootu teised põhjused. Siin näiteks lihahindade kõrgusel on üheks suuremaks põhjuseks väljavedu. Ka mõjutab hindade tõusu hinnapoliitika. Riigi rukkimonopol tõstis rukkihinda jälle 12 sendilt 13 sendini ja nisuhinda 14 sendilt 20 sendini. Piima müügiks loodi uus keskus, mil pole ammugi ülesandeks rahva varustamine odava ja hea piimaga, vaid karjapidajale oma saaduste turustamisel soodsamate tingimuste loomine. Küttematerjali hinna tõus on suure metsa väljaveo tulemus: metsa on juba liiga palju raiutud üle normi.

Need mõned protsendid, mis töölistel on tõstetud töötasu, ei mõjuta elukallidust. Vabrikute puhastulu on tunduvalt kasvanud.

— **Kreenholmi töölistel arutasid 6. sept. oma palgaalusid.** Töötüli tulemusena tõsteti tasu 6½—10% võrra. Vahepeal on elumaksumus tõusnud sedavõrd, et praeguste palkade juures on raske läbi saada.

Koosolek võttis seisukoha ka isikumaksu kohta, otsustades samme astuda selleks, et kodanikud, kes teenivad alla 100 krooni kuus, vabastataks sellest maksust, mis osutub ränkaks kehvematele ja perekondadega inimestele.

Tööpuudus.

Balti puuvillavabriku 132 töölise vallandamisest teatas vabriku juhatus 28. augustil. Vabrikus töötas 1300 töölisi. Kavatsuse kohaselt jääks tööle 800. Vallandamine sünniks aeg-ajalt. Põhjuseks on see, et kahe kangrutelje asemel tuleb töölisel edaspidi töötada kolmel teljel.

Balti puuvillavabrikus, kus on väga madalad palgad, töötavad peamiselt naistöölised, kel on toita suured perekonnad. Säärasel massilisel vallandamisel satuvad need perekonnad väga raskesse seisukorda, sest uute töövõimaluste leidmine on paljudel lootusetu.

Kolmel teljel töötamine suurendab iga töölise töökoormatust, kuid suurendab ka vabriku tulu. Loomulik oleks, et tööliste, kellelt enam tööd nõutakse, ka vastavalt töötasu tõstetaks.

Tööpuudus ei kao. Belgias ja mujal piiratakse välismaalaste tööle pääsmist, et oma kodanikele tööd muretseda. Eriti suur on tööpuudus Saksamaal, Poolas ja Austrias, aga ka Inglismaal, kus töölised korraldavad näljamarssse Londoni, et juhtida valitsusvõimude tähelepanu oma viletsusele. Bulgaarias, Greekas, Jugoslaavias, Ameerika Ühendriikides, Indias ja mujal kannatavad hulgald tööpuuduse all. Läti kohta avaldavad valitsusasutused andmeid, et seal tööpuudust ei ole. Tõeliselt on ka Lätis küllalt töötuid. Kui neid ei registreerita, siis ei tähenda see veel tööpuuduse lõppu.

EHL teateid.

EHL juhatuse koosolekult,

pühapäev, 16. aug. 1936. a. Koos olid kõik juhatuse liikmed.

1.

Haigekassategelaste päevale

otsustati kutsed saata tööinspeksioonile, arstide ja rohuteadlaste kojale, Eesti Töölisühingute Keskkliidule ja kõigile haigekassadele.

2.

Narva linavabriku haigekassa kirjaga kindlustusnõukogule puhkuseaja ja sünnitusaja abirahade asjus

tutvutatakse ja leitakse see olevat põhjendatud.

3.

Võru-Petseri Üldhaigekassa kirjaga ajalehtede tellimise asjus

tutvutatakse. EHL juhatus leiab, et ajalehtede tellimine haigekassadele ei ole vastolus seaduse ja põhikirjaga. Kindlustusnõukogu seletus on tarviline.

4.

„Töö ja Tervise“ haigekassa volinikele tellimise küsimuses

leitakse, et ei ole kahtlust, et haigekassadel on õigus tellida oma volinikele „Tööd ja Tervist“ ja levitada hinnata igasugust kirjandust, mis käsitleb h.-k. põhikirja § 2 loeteldud küsimusi.

5.

Retseptide haigekassadele väljaandmise küsimus.

Retseptid kontrollimiseks on haigekassadele hädavajalised, seepärast otsustatakse jat-

kata nende saamiseks vajaliste sammude astumist.

Küsimus on EHL algatusel praegu sotsiaalministeeriumis kaalumisel.

6.

Haapsalu Ühishaigekassa revisjoni protokolliga

tutvutakse. Sellest nähtub, et Haapsalu Ühishaigekassa tegevus on korras.

7.

Viljandi Ühishaigekassa ettepanek vigasaa-
nu arstiabi kulude kandmise protsessi asjus.

Soovitada protsessi kulude küsimust arutada siis haigekassade vahel kui kulud on selgunud.

8.

Balti Puuvillavabriku haigekassa pöördumistega kindlustusnõukogu poole

tutvutatakse. Balti Puuvillavabriku h.-k. seisukohad valimise komisjoni liikmele tasu maksimise, „Töö ja Tervise“ volinikele tellimise ja kindlustusametilt poolt h.-k. peakoosoleku otsuste läbivaatamise tähtsaja asjus leitakse olevat põhjendatud.

9.

Tööliste tervise ja elukaitse määruste maksmapanekut

kiires korras peetakse tarviliseks. Selleks on astunud samme ja neid jätkatakse.

10.

Tööinspeksiooni seaduse eelnõu

kohta võetakse lõplik seisukoht siis, kui üksik-küsimused selguvad.

(Koostatud eelnõu on EHL juhatus juba arutanud. Uusi seisukohti on avaldanud Kaubandus-tööstuskoda. Neid seisukohti arvestada tähendaks praegusegi töökaitse järelevalve hävitamist. Kuna alles hiljuti tööinspeksioon ümber korraldati, töökaitse seadustes on märgitud tööinspeksiooni ülesanded, siis ei ole tööinspeksiooni uue seaduse järele praegu erilist tarvidust. On hädalisemaidki küsimusi, mis nõuavad eeskätt otsustamist, näiteks tööliste elu ja tervise kaitse, kutsehaiguste, vanaduse ja invaliidisuse, leskede ja vaestelaste kindlustamine, töölepingute seadus jne. Toim.)

11.

Vanade ja invaliidide, leskede ja vaestelaste kindlustamist

peetakse rutuliseks.

12.

Seaduse eelnõude ja kavatsuste kohta kuulatakse ära informatsioon.

Lõpuks otsustatakse jooksvaid asju.

HAIGEKASSATEGELASTE PÄEV.

Eesti Haigekassade Liidu poolt korraldatav iga-aastane haigekassategelaste päev (nõupidamine) on laupäeval, 12., ja pühapäeval, 13. septembril 1936. a., algusega kell 10 homm., Tallinnas, Noortemeeste Kristliku Ühingu ruumides, Lai tän. 1.

Päevakord:

1) Haigekassade tegevus 1935. a. Riigi Sta-

tistika Keskbüroo andmeil. Ref. R. Sõr-
m u s.

2) Haigekassa eelarve ja aruande koostamine. Ref. Ed. Rosenberg ja Vold. Luk-
s e p p.

3) Haigekassade ravikorraldus. Ref. dr.
med. A. Meerits.

4) Hammaste ravi tähtsus tervishoius, selle
ravi korraldus ja ulatus haigekassades ja mis
haigekassadel sel alal teha tuleks. Ref. dr.
J. Valdmann — Tartust.

5) Arsti tähelepanekuid haigekassa tööst.
Ref. dr. J. Roostalu.

6) Haigekassade tegeliku elu küsimusi.
Ref. Karl Lukk ja Paul Paal.

7) Haiguskindlustus ja töökaitse, eriti haige-
kassa valitsemine ja järelevalve. Ref. L. Jo-
hanson.

Referaatidele järgnevad läbirääkimised.

Nõupidamistest osavõtjad saavad EHLiidu
sellekohase tunnistuse järgi raudteesõidul 50%
hinnaalandust.

HAIGEKASSA TEGEVUSE ÜLEVAATEID JA PILTE

palub „Töö ja Tervise“ toimetus saata avalda-
miseks neid haigekassasid, kes seda veel pole
teinud.

Haigekassade tegelasi

palutakse jätkata „Töö ja Tervise“
tellimiste vastuvõtmist. „Töö ja Ter-
vis“ on ainuke sotsiaalpoliitiline aja-
kiri, mis ei tohiks puududa ühelgi haige-
kassa juhatuse liikmel ja volinikul,
mida peaksid tellima kõik haigekassade
liikmed.

Haigekassa liikmeile, eriti
tegelasile ja tööstureile, on
tärvilised järgmised EHLiidu kirjastu-
sel ilmunud raamatud:

1) O. Vahtra, Töölise haiguse vastu
kindlustamise seadus ühes seletus-
tega ja temas viidatud seadustega.
Hind 1 kr., haigekassadele 75 senti,
hulgaviisi 50 senti.

2) L. Johnson, Sotsiaalkindlustus.
Hind 10 senti.

3) Dr. med. P. Hansen, Suguhai-
guste vastu võitlemisest. Ravi ja pro-
fülaktika. Haigekassade osa suguhai-
guste vastu võitlemisel. Hind 5 snt.

Tellida Eesti Haigekassade Liidust
Tallinn, Lai t. 38, krt. 4.

Mitmesugust.

— Rannarestoranides „kuningannade“ ja
„kuningate“ valimine ei ole muud kui restora-
ni reklaam. Kui sellest aktiivselt osa võta-
vad seltskonnas tuntud nimedega isikud, siis

on see halb, aga nende oma asi. Täiesti
hukkamõistetav on, kui endid naisterahvastena
riietavad endised ministrid ja linnaõuniku-
d, nagu tegi seda Pirital endine teedeminister ja
Tallinna linnaõuniku-abilinnapea Karl Vir-
ma. See härra laskis end restorani selts-
konna poolt valida „ranna- või suvekuningan-
naks“, paar nädalat hiljem „kuningaks“. See
ei ole enam sugugi süütu restoranimali, mille
üle naerda võib, vaid siin tuleb tõsiselt kahjat-
sust tunda selle üle, et rahva poolt esile tõs-
tetud isikud nii madalale laskuvad, et nad
isegi „restoranikuningateks“ lasevad endid
valida.

— Kuna puhtal joogiveel on tervishoidlikult väga
suur tähtsus, siis nii linnades kui ka maal on kae-
vude vee analüüsid ja järelevalve rahva tervishoiu
seisukohalt tingimata tarvilised.

— Tööstusettevõtteid Eestis oli 1923. a. lin-
nades 2654, maal 3713, kokku 6367; 1935. a.
linnades 2525, maal 2395, kokku 4920.

— Inimkond kasvab. 1929. a. lõpul oli maa-
ilmas 1.992.500.000 inimest, nüüd loetellakse
neid 132.360.000 ruutkilomeetril 2.077.000.000.

— Pealinna kodutute varjupaiga fond kasu-
tatakse haigla ehitamiseks. Kodutute fondiga
pidi loodama ajutine varjupaik neile, kel kodu
ja peavari puudub. Selles asjas ei ole linna-
valitsus seni suutnud mingit tegelikku sammu
astuda. Kodutute fondi kasutamise muuks
otstarbeks tähendab sellest kavast loobumist.

— Tänavu aasta esimesel poolel sündis Tal-
linnas 899 last (läinud aastal 725), suri 1234
inimest (läinud aastal 1096). Surevus ületas
pealinnas tänavu aasta 1. poolel sündivuse 335
inimese võrra.

— Ametiasutuste kantsleiametnikud ei ole
küllalt viisakad ja lahked, leidvat „P. Kodu“
teatel rootslased, kes turistidena Eestis vii-
bisid.

— Ühtekuuluvuse tundest kõnelevad tele-
grammid. Hispaanias Riotinto kaevandustes
otsustanud 6 inglasi jääda kaevandusse, et
kindlustada oma Hispaania kolleegidele suure-
mat kaitset.

— Korteriküsimuse lahendamisel Eestis ei
ole tähtsust küsimusel, kas korteriühingud või
pisikesed eramajad. Siin on, eriti pealinnas,
korterikitsikus nii suur, et selle vähendamisel
on tervitatud nii korteriühingud kui ka era-
isikud, kui nad aga uusi, tehniliste ja ter-
vishoiu nõuetele vastavaid, maju juure ehitav-
ad. Ehitustegevust tuleb soodustada nii ühin-
guile kui ka eraisikuile.

— Rukki ja nisu kokkuostuhinnaks on mää-
ratud: rukkil 13 ja nisu 20 senti. Läinud
aastal makseti rukki eest 12 ja nisu eest 14
senti kg.

— „Õppigem ameeriklastelt“ — selle peal-
kirja all avaldas „U. Eestis“ dr. med. M. Kask
kirjutuse alatist tänavakorjanduste vastu.
Ameerikas toimetavad heategevad organisat-
sioonid korjandust ühiselt ja ühel ajal. Kor-
jatakse korralla tiisikushaigetele, pimedatele, vi-
gastele, invaliididele jne. Ajalehed ja raadio-
jaamad rakendatakse kiihustööle korjanduse
heaks. See annab tulemusi.

Eestis toimetatakse korjandusi väga sageli
ja see tüütab ära. Dr. Kask lootis, et juba
sügisel heidetakse Eestis roostetanud plekk-

karbid ja paberilipakad kõrvale ja need asendatakse, Ameerika eeskujul, ühise ja enam korraldatud aktsiooniga.

Seni ei ole dr. Kase ettepanek vastukaja leidnud, kuigi ta selle tegi juba 4. märtsil.

— **10 last on tänava tules hukkunud.** Põhjuseks: laste järelevalve puudumine. Lapsed jäetakse üksinda tuppa, kus ahjude või pliidi all on tuli. Laps läheb tulekolde juure, ta riided süttivad põlema ja laps sureb suures piinas. Või jälle — laste käte juhtuvad tulitikud, millega mängides nad endid põlema süütavad. Ka vingu on lapsi surnud.

Läinud aastal on laste läbi alguse saanud 40 tulikahju.

Laste vanemad peaksid olema teadlikud õnnestusest, mis üksijäetud lastega ja nende läbi võib tekkida.

Harilikult saab aastas tulesurma 6—8 last.

— **Elumaksumus tõusis.** Ametlikud „Maandusteated“ kirjutavad: Elatusmaksumuse tase on viimasel ajal Eestis tõusnud. Tõus ilmnes möödunud aasta teisel poolel ja kestis vähesel määral ka käesoleval aastal. Tõhusamalt kerkis elatusmaksumuse tase möödunud aasta viimasel veerandil, mis oli tingitud peamiselt tootlus- ja küttekulu suurenemisest. Pealeselle tõusid veidi ka väljaminekud korteri üüri ja riietuse arvel. Nii osutas elatusmaksumuse üldindeks möödunud aasta viimasel veerandil võrreldes eelmisega tõusu 7%, kusjuures tootluskulu 9 prots., kütte- ja valgutuskulu 20 prots. Riietuse ja üüri arvel suurenemisid väljaminekud tähendatud ajavahemikul vastavalt 3 kuni 4 prots.

Käesoleval aastal elatusmaksumuse taseme tõusu mõjutas vaid tootlus- ja küttekulu. Võrreldes eelmise aasta viimase veerandiga, millal tol aastal, nagu tähendatud, saavutati kõrgseis, tõusis elatusmaksumus käesoleva aasta esimesel poolel 3 protsenti.

Tootluskulu suurenemist üldse põhjustasid nii sise- kui ka välistegurid. Siseturutegurina tuleb mainida eeskätt ilmastikuoludest tingitud ebasoodsat teraviljajasaaki möödunud aastal ja sellest tingitud leiva, jahude jne. kallinemist, kuna välisturg avaldas kaudset mõju peamiselt piima- ja karjasaaduste hindade kõvenemisele. Lihaturu seisukohalt tuleb mainida samuti siseturu lahenemist suurenenud ekspordi arvel, eriti viimaseil kuul. Kütte- ja valgutuskulu tõusu põhjustas peamiselt põletispuude kallinemine. Vähest kallinemist osutas tänava ka petrooleum, kuna elektervalgustuse

hind püsib stabiilsena. Juunis põletispuude hind esmakordselt lõdvenes pisut.

Võrreldes möödunud aasta esimese poolega, millal elatusmaksumus oli madalseisus kriisi puhkemisest saadik, on elatusmaksumuse tase käesoleva aasta esimesel poolel tõusnud 12 protsenti, kusjuures toitlus 15 prots., korteriüür 3 prots., küte ja valgustus 38 prots. ja riietus 4 prots.

Tootluskulu koostiselt kallinesid käesoleva aasta esimesel poolel eelmise aasta sama aja vastu: liha, lihasaadused ja rasv 20 prots.; jahu, tangud ja leib 17 prots.; piim, piimasaadused, taimevõi ja munad 15 prots.; aed- ning juurvili 41 prots. ja kalad 3 prots. Koloniaalkaubad üldsummas on pisut odavnemad (2 prots.).

— **Vanglakultuur Saksamaal.** Sakslased hooplevad, et nende kultuur olevat tõusnud, seda tõendavat vangladki: „Enne hitlerlaste võimuletulekut olid vanglaid peamiselt vargad, roimarid ja muu kuritegeline element, nende keskel haritlasi õige vähe. Nüüd aga olevat roimarid, vargad ja kelmid vanglaist peaaegu täiesti kadunud ja nende asemel istub intelligents: arstid, juristid, kooliõpetajad, insenerid, pastorid ja teised kõrgema haridusega isikud. Vanglad ei suutvat neid vastu võtta, seepärast olevat koondus- ja töölaagrid paratamatud. Sakslased ise arvavad, et säärane kultuuri tõus kehtvat veel aastaid.

— **Lapsed ei pääse kooli.** Pärast ühtluskooli kaotamist ja keskkooli reformi on laste keskkooli pääsmine raskendatud. Tänavu jäi Tartus 350 last keskkoolidesse vastu võtmata. Polnud ruumi. Samuti on lugu ka teistes linnades. Kannatavad need lapsed, kes on tulnud algkoolidest, eriti ka maalt, kuigi nad on suurelt jaolt andekamad ja enam ettevalmistatud kui need lapsed, kes õpivad eragümnaasiumide algkoolides ja kel keskkooli pääsmisel pole mingeid raskusi — nad pääsevad edasi automaatselt.

TOIMETUSELE TULNUD KIRI.

„Töö ja Tervise“ toimetusele.

Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse valimisel k. a. andsin mina kui kutseühinglane nõusoleku ainult kutseühinglaste nimekirjas kandideerimiseks. „Volinike grupi“ nimekirja oli mind võetud ilma minult küsimata.

15. aug. 1936. a.

August Kull.

SISU: 1) Pagarite õitõukeeld ja rahva tervishoid — L. Johanson. 2) Isiklik tervishoid — prof. A. N. Sõsin. 3) Tööliste palgaolude parandamise püüdeid — J. Mihkelson. 4) Poola tööliste sissetoomisest — J. Mihkelson. 5) Ülevaade Pärnu Ühishaigekassa tegevusest 1920.—1936. a. 6) Korteriüksimus N. Venes — V. Citrine. 7) Maanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast. 8) Kindlustusnõukogu otsuseid. 9) Kindlustusameti otsuseid. 10) Haigekassa tegevusest. 11) Sotsiaalkindlustus. 12) Töökaits. 13) Tervishoid. 14) Ema- ja lastekaitse. 15) Töötasu. 16) Tööpuudus. 17) EHL teateid. 18) Mitmesugust.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*. Tegev toimetaja *L. Johanson*. Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*

Ilmunud 10. septembril 1936. a.